

Limburgse land- verhuizers

en de indiaanse opstand
in Minnesota 1850-1865*

Pieter Hovens

* Het onderzoek in Minnesota voor dit artikel vond plaats in 2009 en 2013 en in Nederland in 2018-2020. Aan de volgende personen en instellingen is dank verschuldigd voor informatie en assistentie: Alison Purgjel, Jenny McElroy en Heidi Heller van de Minnesota State Historical Society, Saint Paul, MN; Marlene Magnusson en Dorrie van de Carver County Historical Society, Waconia, MN; Chaska Historical Society, Chaska, MN; Carver County Public Libraries, Chaska en Waconia, MN; Brent Peterson van de Washington County Historical Society, Stillwater, MN; Brown County Historical Society, New Ulm, MN; Ruth Einstein van de Nicollet County Historical Society, Saint Peter, MN; Adam Smith van het Stearns County Museum and Research Center, Saint Cloud, MN; het Marilyn J. Lass Center for Minnesota Studies en Southern Minnesota Historical Center, Minnesota State University, Mankato, MN; Kendall Larson van de Krueger Library, Winona State University, Winona, MN; de Library of Congress in Washington, DC; de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag; Paul van Dongen, hoofd van de documentaire collecties van het Nationaal Museum van Wereldculturen in Leiden; de bibliotheek en het Katholiek Documentatie Centrum van de Radboud Universiteit in Nijmegen; het Regionaal Historisch Centrum en Sociaal Historisch Centrum in Maastricht; de openbare bibliotheken van Maastricht (Centre Ceramique) en Peel & Maas (Panningen); Toos Wilms, archivaris van de gemeente Peel & Maas; genealoge Irma Lommen-Salden; en mijn vrouw Jeanne die het onderzoek ook in praktische zin steeds heeft ondersteund.

Nederland is in wereldwijd opzicht een klein land met een grote bevolkingsdichtheid maar met een strategische geopolitieke ligging. Daarom richtte het land zich al vroeg op relaties met het naburige Europese buitenland en sinds het tijdperk van de grote ontdekkingsreizen ook op de wereld buiten Europa. Deze externe gerichtheid en de daaruit voortvloeiende internationale relaties hebben geleid tot veel historisch onderzoek. Naast de koloniale geschiedenis heeft ook de Trans-Atlantische relatie met Noord-Amerika de nodige aandacht van historici getrokken. Een belangrijk thema daarbinnen is de emigratie van Nederlanders naar de Verenigde Staten en Canada. Als men de geschiedschrijving daarover beziet dan valt op dat over de landverhuizing van Nederlandse protestanten en hun vestiging in het Midwesten van Noord-Amerika in de negentiende eeuw veel onderzoek is verricht en nog steeds plaatsvindt, zowel in de Nederland als aan de andere kant van de Atlantische Oceaan. Ook de emigratie van Brabantse katholieken naar Wisconsin in de negentiende eeuw heeft enige aandacht gekregen. Het is opvallend dat daarentegen de emigratie van Limburgers naar de Verenigde Staten in datzelfde tijdsbestek nauwelijks onderwerp van historisch onderzoek is geweest, noch in Nederland, noch in Amerika. In het in 1928 verschenen monumentale tweedelige standaardwerk van historisch-geograaf Jacob van Hinte over Nederlandse landverhuizing naar Amerika komen Limburgers niet aan de orde. Dat geldt ook voor het standaardwerk uit 1955 van de Amerikaanse historicus Henry S. Lucas.¹ Een belangrijke verklarende factor daarvoor is het vrijwel ontbreken van primaire Nederlandse en Limburgse bronnen. Inmiddels

heeft de emigratie van Limburgers en hun vestiging in Noord-Amerika bescheiden aandacht gekregen in enkele artikelen, een universitaire scriptie en de publicatie van de resultaten van genealogisch onderzoek.²

In de studies van de trek naar en vestiging van Nederlanders in Noord-Amerika komt een aantal thema's veelvuldig voor: de motieven voor vertrek uit Nederland, de demografische kenmerken van de emigranten, de attractie van Noord-Amerika als bestemming, de reis van Nederland naar het nieuwe vestigingsgebied, de landaankoop, de vestiging en ontwikkeling van boerderijen voor landbouw en veeteelt, de geestelijke verzorging en bouw van kerken, factionalisme binnen geloofsgemeenschappen en aansluiting bij Amerikaanse kerkgenootschappen, onderwijsvoorzieningen, het leren van de Engelse taal en het behoud van het Nederlands, de Nederlands-Amerikaanse pers, de aansluiting bij de Amerikaanse politieke partijen, de eigen gewoontes en tradities in een vreemd land en de vreemde gewoontes in een ander land, en de veranderingen in de eigen identiteit in de Amerikaanse samenleving. Ook is historische belangstelling ontstaan voor de positie van emigrantenvrouwen en de houding tegenover slavernij. Iedere twee jaar wordt een meerdaagse conferentie in de Verenigde Staten georganiseerd door de AADAS, de *Association for the Advancement of Dutch-American Studies*, waar de resultaten van wetenschappelijk, vooral historisch, onderzoek worden gepresenteerd. Dit genootschap wortelt in de twee Amerikaanse kerkgenootschappen van Nederlandse origine, de Hervormde en de Gereformeerde Kerk. Studies over protestantse land-

1 Van Hinte 1928; Lucas 1955. Ook in andere studies over Nederlandse landverhuizers in Noord-Amerika blijft de Limburgse emigratie vrijwel onbesproken.

2 Linssen 1972; Thijssen 1977, 1978, 1989; Koeweiden-Wijdeven 1982; Dols 1989; Lommen-Salden 2009; Van Heel en Schrijnemakers 2013. De Internet website van Irma Lommen-Salden is een kwalitatief hoogwaardig voorbeeld van waar genealogisch onderzoek ingebed in een historisch kader toe kan leiden: www.limburgemigrant.nl.

verhuizers domineren het programma.³ Hope College in Holland, Michigan, en Calvin University in Grand Rapids, Michigan, zijn de academische verankeringsplaatsen van de hervormde respectievelijk de gereformeerde Nederlands-Amerikaanse tradities in het Midwesten.

Historici hebben veel minder belangstelling getoond voor de onmiddellijke omgeving waar de Nederlandse emigranten zich in Noord-Amerika vestigden. Bovendien is er een aspect dat in vrijwel alle studies ontbreekt. De streken waar veel emigranten uit Nederland en de rest van Europa zich vestigden waren tot kort daarvoor het moederland en woongebied van de inheemse bevolking, de indianen. Zij hadden zich verzet, met meer of minder geweld, tegen het verlies van hun onafhankelijkheid en geboortegrond. Maar door de overmacht van blanke kolonisten, daarin gesteund door het federale leger, waren zij genoodzaakt zich te vestigen op de voor hen aangewezen reservaten, vaak in de buurt van de blanke nieuwkomers. Groepen indianen trokken soms nog jaren of zelfs decennia door hun voormalig moederland en er was sprake van allerlei soorten contacten met blanke kolonisten. Soms was sprake van indiaans verzet tegen de opdringende blanken, vaak dicht bij de nederzettingen van de landverhuizers. Dat en het beleid van de regering ten aanzien van de inheemse, indiaanse bevolking had de nodige effecten op de kolonisten. Toch is aan dit thema vrijwel geen aandacht besteed in historische publicaties over de landverhuizing van Nederlanders naar Noord-Amerika.⁴

In deze bijdrage wordt getracht om meer inzicht te krijgen in de emigratie van Limburgers naar de staat Minnesota waar de meeste Limburgse gezinnen zich tussen 1850

en 1870 vestigden. Daarbij wordt de aandacht ook gericht op de omgeving en omstandigheden waar de landverhuizers terecht kwamen. In het bijzonder wordt de situatie van de toenmalige indiaans-blanke relaties belicht. Dit is mogelijk door onderzoek dat de afgelopen jaren in de Verenigde Staten is gedaan waarbij in het bijzonder naar Amerikaanse bronnen van relevantie voor de ervaring van Nederlanders is gekeken. Het gaat om nieuws in lokale en regionale historische kranten, rapportages en redactionele commentaren in die kranten, zoals van uitgever en journalist Andrew Jackson Van Voorhes, en brieven en autobiografische notities van emigranten en hun nazaten, zoals van de militair Thomas van Etten en de boer Richard Van Der Vort. Deze bronnen werden tot nu toe nauwelijks of niet benut. Hiermee wordt beoogd een bijdrage te leveren aan de relatief onbekende Trans-Atlantische geschiedenis van Limburg en tevens voldaan aan de oproep van de vooraanstaande Amerikaanse migratiehistoricus Theodore Blegen, voormalig hoogleraar aan de University of Minnesota, om meer aandacht te besteden aan de bestudering van de geschiedenis van kleinere regio's en de lotgevallen van landverhuizers van verschillende Europese herkomst. Dergelijke deelstudies maken het mogelijk om onze kennis van de grote geschiedenis te verdiepen en verrijken.⁵

Nederlandse landverhuizing en indianen, 1609-1850

In de zeventiende eeuw leidde de wereldwijde expansie van Europese mogendheden onder andere tot de vestiging van een Hollandse kolonie langs de Hudson en Delaware Rivers aan de noordoostkust van Noord-Amerika. Het gebied werd bestuurd door de West-Indische

3 AADAS website: <http://www.dutch-americans.org>.

4 Dit artikel over Minnesota is een vervolg op eerdere publicaties over Nederlandse emigranten en Indianen in andere Amerikaanse regio's: Hovens 2006, 2007, 2009, 2012.

5 Blegen 1947, 10-12.

Compagnie, daartoe gemachtigd door de Staten-Generaal. Peter Minuit, geboren in het Rijnlandse Wesel, dat in 1692 door Holland van de Spanjaarden werd bevrijd, was de derde gouverneur van de kolonie die Nieuw-Nederland werd genoemd. Hij dacht het eiland Manhattan van de indianen te kopen door hen Europese handelswaar te schenken, maar de lokale Algonkin indianen zagen het slechts als vergoeding voor tijdelijk verblijf en gebruik. Dit cultureel misverstand had verstrekende politieke en economische gevolgen. Op de zuidpunt van Manhattan werd de nederzetting Nieuw-Amsterdam gesticht, het huidige New York. Door handelscontacten en landbouwkolonisatie breidden de Hollanders hun controle in dit gebied steeds verder uit, niet in de laatste plaats ten koste van de inheemse bevolking. Pieter Stuyvesant was de laatste gouverneur van de kolonie die slechts van 1609-1664 in Hollands bezit was, waarna het gebied in Britse handen overging.⁶

Emigranten uit de Nederlanden en aangrenzende gebieden vestigden zich in Nieuw-Nederland in de hoop op meer godsdienstvrijheid en een beter economisch bestaan dan in het moederland. De meeste nieuwkomers begonnen kleine boerderijen, maar de pelshandel was een lucratieve bijverdienste, zij het een illegale omdat dit aan de Compagnie was voorbehouden. De onmiddellijke burens van de blanke kolonisten waren indianen die hier al eeuwenlang woonden en in hun bestaan voorzagen door jacht, visvangst, kleinschalige landbouw, en het seizoensbepaald verzamelen van plantaardig voedsel, vooral vruchten, noten en knolgewassen. Competitie over land en handelsrelaties met andere stammen en Europese kolonisatoren, vooral Frankrijk en Groot-Brittannië, leidde regelmatig tot gewelddadige conflicten tussen de Hollanders en indianen.

Deze laatsten moesten uiteindelijk wijken voor de overmacht van de blanken vanwege het toenemend aantal kolonisten en hun technologische overmacht door vuurwapens. De indianen werden eerst geïnterneerd op kleine reservaten maar na verloop van tijd steeds verder naar het Westen verdreven of gedeporteerd, eerst door Europese koloniale mogendheden en sinds 1776 door de federale regering van de nieuwe Amerikaanse Republiek. Dit patroon heeft zich bijna drie eeuwen lang in iedere regio herhaald, totdat de geopolitieke eenheid van de Verenigde Staten van de Atlantische Oceaan tot aan de Pacific en de nederlaag van de indianen een feit was.⁷

Het gebied waar de autochtone indiaanse stammen in contact kwamen met de oprukkende blanke kolonisten en omstreden was of recentelijk opgegeven na gewapende strijd en of vredesverdragen, werd de *frontier* genoemd, de grens. Het was een strook steeds verder westwaarts opschuivend land waar de contacten tussen blanke immigranten en kolonisten en indianen het meest intensief waren. Formeel hadden de stammen hun gebied afgestaan en waren zij verder naar het westen getrokken, maar in werkelijkheid bleven vaak lange tijd groepjes indianen achter om toch te proberen in hun voormalig moederland te overleven. Aan de westzijde van de *frontier* begon indiaans gebied, en kon sprake zijn van indiaanse overvallen op boerderijen en nederzettingen van blanke kolonisten, zich verzettend tegen verder verlies van land en onafhankelijkheid. Er waren echter steeds weer Amerikaanse en Europese pioniers die het aandurfden om de grenzen van indiaans gebied op te zoeken en er zich te vestigen.

Nazaten van de eerste Hollandse emigranten in Nieuw-Nederland, *Knickerbocker Dutch* genaamd, trokken steeds verder westwaarts, op

6 Zie o.a. Trelease 1960; Jacobs 2005; Merwick 2006; Waterman 2015.

7 Hovens 1977, 52-85.

zoek naar goedkoop land. Dat land was vaak kortgeleden beschikbaar gekomen na soms hevige strijd tussen indianen en blanken, gevolgd door afgedwongen vredesverdragen waarin de stammen genoodzaakt werden hun moederland af te staan en naar het westen te trekken om te trachten in een onbekende omgeving een nieuw bestaan op te bouwen, vaak in competitie met daar al aanwezige stammen. In de achttiende eeuw was nauwelijks sprake van emigratie van Nederlanders naar Noord-Amerika. Vanaf de jaren veertig van de negentiende eeuw ontstond een nieuwe trek van Nederlandse volksverhuizers naar Noord-Amerika, en Limburgers maakten daar deel van uit.

In de eerste decennia van de negentiende eeuw verslechterden de politieke en economische omstandigheden in Nederland: toenemende bevolkingsdruk door dalende sterfte, toenemende armoede onder de plattelandsbevolking en in de steden, stijgende voedselprijzen, de toenemende belastingdruk, de hiërarchisch geordende standensamenleving en daarmee gepaard gaande maatschappelijke ongelijkheid, het gebrek aan toekomstperspectief. Deze factoren, maar vooral ook aardappelleziekte en misoogsten, en inmenging van de staat in religieuze aangelegenheden, resulteerden na 1840 in een emigratiegolf van vooral protestantse Nederlanders naar Noord-Amerika. Zij vestigden zich in het noordelijk Midwesten, vooral Michigan, Iowa en Wisconsin. In 1847 vertrok een aantal katholieke gezinnen uit Gelderland naar Iowa en in 1848 enkele honderden katholieke Brabantse gezinnen en een klein aantal Limburgers naar Wisconsin. In die staten hadden de inheemse indianen kort daarvoor grotendeels voor de westerse overmacht van het federale leger en blanke kolonisten moeten wijken. Zij waren genoodzaakt om vredesverdragen te onderte-

kenen en moesten noodgedwongen verhuizen naar nog door blanken ongekoloniseerd gebied, veelal in het westen, het zogenaamde *Indian Territory*. Soms kregen zij een klein gebied als reservaat in hun voormalig moederland aangewezen, waar zij werden omringd door blanke kolonisten.

De Verenigde Staten kwamen vooral in beeld bij Nederland en Nederlanders door de nauwe politieke en economische banden die ons land met de nieuwe republiek onderhield sinds die zich in 1776 onafhankelijk verklaarde. Daarover werd in kranten en tijdschriften bericht. Bovendien werden publicaties over Amerika besproken in tijdschriften als *De Gids* en *Tijdschrift voor Staathuishoudkunde en Statistiek*. In toenemende mate werd ook verslag gedaan van ervaringen van Nederlandse bezoekers aan de nieuwe natie aan de andere zijde van de Atlantische Oceaan. Een bijzondere categorie vormde de literatuur van Europese emigranten, Over de ervaringen van de protestantse en katholieke landverhuizers die zich in de jaren veertig van de negentiende eeuw in Wisconsin, Michigan en Iowa vestigden verschenen artikelen, pamfletten en eerste boekjes met brieven van emigranten. Ook verschenen gidsen voor emigranten en vooral uitgeverij Hoogkamer in Utrecht specialiseerde zich in Amerika-uitgaven. Populair was de vertaalde gids voor landverhuizers van de Duitse econoom Moritz Beyer die in 1846 verscheen. Daarin werd ook uitgebreid ingegaan op wat erbij kwam kijken om in Amerika een boerderij te beginnen, van de selectie en aankoop van land, tot de bewerking ervan, en het houden van vee. Ook het boek van de secretaris van het Belgische gezantschap in Washington DC, Baron Van der Straten-Ponthoz, over landverhuizers in Amerika dat een jaar later verscheen was informatief voor Nederlanders en Vlamingen die emigratie overwoogen.⁸

8 Stokvis 1977, 76-81; Beyer 1846; Straten-Ponthoz 1847.

Minnesota als bestemming: indianen en kolonisatie

In Nederland maakte men vooral kennis met Minnesota toen in 1779 in twee delen de vertaling verscheen van het relaas van de Amerikaanse militair en ontdekkingsreiziger Jonathan Carver die het gebied tussen 1766-1768 had bereisd. Het werk werd positief besproken in de periodiek *Vaderlandsche Letteroefeningen*. Het was niet meer dan een eerste kennismaking met een gebied dat door inheemse indianen werd bevolkt maar ook mogelijkheden bood voor avonturiers en entrepreneurs om snel goed geld te verdienen, vooral in de pelshandel. Maar tegenover deze lucratieve kansen stonden de risico's die men liep in de wildernis.⁹ Ondanks het feit dat Carver Minnesota beschreef als een vruchtbaar oord leidde dat niet tot een toestroom van pioniers vanuit Nederland naar deze streek.

De naam van de staat Minnesota is afgeleid van de indiaanse naam voor het gebied: Mini Sota Makoce, 'de plaats waar de Dakota wonen'. Zuid-Minnesota was het moederland van de Dakota Sioux (spreek uit: Soe), de oostelijke divisie van de grote Sioux natie wier territorium tot ver in het binnenland reikte. De centrale divisie bestond uit de Nakotas (Yanktons en Yanktonais) en de Lakotas vormden de westelijke groep. De Dakotas waren een liga van vier regionale groepen, de Mdewakanton, Sisseton, Wahpekute en Wahpeton, die omstreeks 1800 ongeveer 6600 mensen telde. Zij voorzagen in hun levenshoud door jacht, vooral op bizonen en herten, visvangst, het oogsten van plantaardig voedsel, waaronder knollen, bonen, noten en vruchten, en het kleinschalig verbouwen van mais, bonen en pompoenen. Ook teelden zij tabak. In Dakota gemeenschappen was sprake van intensieve samenwerking bij de voedselvoorziening en werd het eten onderling verdeeld. De behuizing

bestond uit semipermanente hutten van boombast die soms door meerdere gezinnen werden bewoond, en tenten van huiden die voor hun deels nomadische leefstijl geschikt waren. Hun geloofsovertuiging was animistisch, waarbij alle delen van de schepping beschouwd worden als doordringen van spirituele kracht, *wakan* genaamd. Deze kracht kan men individueel en collectief verwerven door vasten en ceremonies. Medicijnmannen hadden de controle over genezende krachten. De jaarlijkse Zonnedans in de zomer bracht de hele stam bijeen en was bedoeld om de goden en geesten te danken voor de jaarlijkse vernieuwing van de natuur en het welzijn van de mensen, en om de nieuwe jaarcyclus en een goede toekomst veilig te stellen.¹⁰

Door de toenemende stroom blanke kolonisten die uit het oosten kwamen, zowel Amerikanen als Europese emigranten, kwamen de Dakota Sioux steeds onder hogere druk te staan, vooral omdat het federale Amerikaanse leger de blanke nieuwkomers steeds beschermde. In 1837 introduceerden blanken het pokkenvirus in het dal van de Missouri River. Hiertegen had de inheemse bevolking geen immuniteit kunnen opbouwen en de epidemie die uitbrak kostte het leven van 17.000 indianen. Hierdoor werden ook de Dakotas verzwakt en in 1837 gaven zij hun land ten oosten van de Mississippi River op en trokken zich terug naar het westen op het grensgebied tussen Minnesota en Iowa. Kolonisten trokken zich weinig aan van de eigendomsrechten van de indianen en staken illegaal de rivier over om land in bezit te nemen. Soms werden daarbij Dakota-dorpen in brand gestoken en de inwoners verdreven. Vanaf dat moment werden de Dakotas geconfronteerd met het proces dat vandaag de dag *ethnic cleansing* wordt genoemd.¹¹ Door steeds meer binnendringende

9 Meyer 1967, 15-17

10 Albers 2001, 761-769; Deloria 2007; Westerman en White 2012.

11 Anderson 2019, 48,291.

Verdrag van Traverse des Sioux, 1851; schilderij van Francis Millet (ca. 1905) op basis van schetsen van Frank B. Mayer (1851); in Minnesota State Capitol, Saint Paul (Minnesota State Historical Society: FM6.15Gp16).

blanke kolonisten waren de Dakota Sioux uiteindelijk gedwongen om in 1851 de verdragen van Traverse des Sioux en Mendota (23 juli en 5 augustus) te tekenen waarbij zij het overgrote deel van hun land afstonden in ruil voor een langgerekt reservaat op beide oevers van de Minnesota River in het zuidelijk deel van de staat. Daar zou het leger hen beschermen tegen opdringende kolonisten. De regering zou zorgen voor scholen voor kinderen en landbouwonderwijs voor ouderen. Ook werd gereedschap, landbouwwerktuigen en vee beschikbaar gesteld om boerenbedrijven te beginnen. Voor het verlies van land en om in een overgangperiode in het onderhoud te voorzien werden voedsel- en kledingrantsoenen toegezegd. Het toezicht op de indianen en de bescherming van

de eerste blanke kolonisten werd uitgeoefend door het federaal leger in Fort Snelling. Dat was gelegen waar de Minnesota River in de Mississippi River mondde in Hennepin County, tegenover de eerste grotere nederzetting in de staat, Saint Paul. Bij het fort kwam de nederzetting Saint Anthony Falls tot ontwikkeling, het latere Minneapolis. Dicht bij het Dakota Sioux reservaat werd in 1853 een kleine militaire versterking gebouwd, Fort Ridgely, een post van waaruit toezicht werd gehouden op de relaties tussen de indianen op het reservaat en het groeiend aantal blanke kolonisten.¹²

De Dakota indianen van Zuid-Minnesota waren gedwongen de verdragen te ondertekenen omdat zij overweldigd werden door de oprukkende blanke kolonisten die door het

12 Snyder 2002; Lass 2011.

leger werden gesteund, en door honger vanwege de uitroeiing van de wildstand door de kolonisten en het verlies van hun moederland, voedselbronnen en inkomsten uit de pelshandel. Voor vestiging op een reservaat langs de Minnesota River werd in de verdragen voedselrantsoenen en herstelbetalingen beloofd maar ratificatie van de overeenkomsten door de regering bleef vaak lang uit. De toestroom en vestiging van blanke kolonisten ging echter onverminderd door, ook al was dat illegaal. Tevens begonnen nieuwe kolonisten, vooral Duitsers, de reservaatgrenzen te overschrijden om nog meer land in bezit te krijgen. Zij gedroegen zich arrogant en agressief tegenover hun indiaanse burens. De illegale handel in alcohol droeg nog verder bij aan de spanningen.¹³

In 1805 kocht de Amerikaanse republiek van Frankrijk het Louisiana Territorium, de streek aan weerszijden van de Mississippi River. Deze transactie werd in belangrijke mate gefaciliteerd door Nederlandse banken. Vanaf dat moment richtte de Amerikaanse aandacht zich versterkt op de ontwikkeling van de westelijke grensstreken. In 1849 werd Minnesota Territory gevormd en Alexander Ramsey als gouverneur benoemd. Het territoriale bestuur had weliswaar de ambitie om de ontwikkeling van de regio te bevorderen maar liet het in eerste instantie aan de markt over om kolonisten aan te trekken. Kranten, ondernemers en landspeculanten gaven daar gehoor aan, maar al spoedig begon Minnesota zelf ook initiatieven te ondernemen. Zo presenteerde de staat in 1853 zichzelf op de wereldexpositie in Crystal Palace, London. Kort daarna werd een immigratieagentschap in New York geopend om Europese

nieuwkomers te werven voor vestiging in Minnesota.¹⁴ Deze initiatieven gingen ook aan Nederland niet ongemerkt voorbij.

Het zuidoosten van Minnesota kwam als eerste onder controle van de Amerikaanse overheid en werd een bestemming voor Amerikaanse en Europese kolonisten. De vroegste kolonisten van Nederlandse afkomst in dit gebied waren nazaten van Hollanders die zich in de kolonie Nieuw-Nederland langs de Hudson en Delaware Rivers hadden gevestigd toen die in Hollands bezit was van 1609-1664, de *Knickerbocker Dutch*. Opeenvolgende generaties waren steeds verder naar het westen getrokken op zoek naar goedkoop land. Zij vestigden zich ook in het zuidoosten van Minnesota toen de ergste dreiging van indiaans verzet daar was geweken.

De eerste emigranten die rechtstreeks vanuit Nederland kwamen bestond uit enkele Friese gezinnen die in 1853 vanuit Wisconsin de Mississippi River overstaken en zich vestigden in Fillmore County en Houston County.¹⁵ In Fillmore County betrof het onder andere de families Alink, Bolland en Huetink, en in Dodge County de Tuiningas. Ook al waren de meeste Dakota Sioux naar hun reservaat vertrokken, door het jaar heen bevond zich toch nog een aantal indiaanse gezinnen in Fillmore County.¹⁶ Nog in 1934 herinnert Anna Tuininga zich dat de indianen daar nog vrijelijk rondtrokken, op jacht, om te vissen, en om wilde gewassen te oogsten, waaronder bessen en noten. De kolonisten wisten niet wat zij van hen moesten verwachten, maar voor de zekerheid hadden zij altijd een geweer onder handbereik. Zij vreesden vooral dronken indianen omdat die onbe-

13 Meyer 1967, 37-42,55; Anderson 1997, 240-243; Beck 2000, 69-75,115; Penny 2013, 78-81.

14 Appel en Blegen 1923.

15 Van Hinte 1985, 164-7; Lucas 1955, 362. Een *county* is een deelgebied van een staat met een eigen bestuur dat ook de openbare orde, de rechtspraak en het onderwijs organiseert. Deze eenheden ontstonden in de periode dat de Amerikaanse regering zich land van de Indianen toeëigende om er kolonisten te vestigen. Het gaat dan om landelijke gebieden met meerdere opkomende nederzettingen waarvan 'e'en tot hoofdplaats en bestuurszetel wordt gekozen.

16 Curtis-Wedge e.a. 1912/1, 30,336-7,340; 1919, 68-70.

rekenbaar konden zijn. Ook was sprake van diefstal van vee en gereedschappen, iets wat vrijwel altijd aan indianen werd toegeschreven.¹⁷

Nederlanders maakten ook kennis met Minnesota door een boek van Frederika Bremer, een populaire Zweedse auteur die maatschappelijk geëngageerde romans schreef die in het Nederlands werden vertaald en waarschijnlijk ook in Limburg werden gelezen. In 1854 verscheen een vertaling van een boek waarin zij verslag deed van haar ervaringen tijdens een reis door de Verenigde Staten, waaronder oostelijk Minnesota. De positieve beschrijvingen van Bremer waren voor potentiële emigranten ongetwijfeld een factor die van invloed was op hun afwegingen om zich aldaar te vestigen.¹⁸

Een andere factor die vestiging van Amerikanen en Europeanen in Minnesota bevorderde was de *Pre-Emption Act* van 1841 die in Minnesota in aangepaste vorm vanaf 1854 van kracht werd. Die bepaalde dat het eigendomsrecht van kolonisten die in feite illegaal op nog niet in kaart gebracht land woonden erkend werd indien zij de daarvoor nominale vergoeding betaalden. Dat recht betrof maximaal 160 *acres* (65 hectares) en zorgde voor een toestroom van vooral boerengezinnen uit de oostelijke Verenigde Staten en West-Europa naar het zuidoosten van Minnesota. De nieuwe wet hield de kosten voor kolonisten zo laag mogelijk zodat nieuwe inwoners konden worden aangetrokken ten behoeve van de ontwikkeling van de nieuwgevormde territoria en staten. De wet beperkte zo ook de speculatie in land.¹⁹ Aan deze wet werd in Nederlandse kranten nauwelijks aandacht besteed maar via brieven van vroege landverhuizers en krantenberichten in Nederlandse enclaves in het Amerikaanse

Midwesten sijpelde het nieuws over goedkoop beschikbaar land tot Nederland door.

In de loop van 1854 verscheen het bericht in Nederlandse landelijke en regionale kranten dat Minnesota was toegevoegd aan het gebied waarvoor de Nederlandse consul Gijsbert Van Steenwijk in Milwaukee (Wisconsin) verantwoordelijkheid droeg. De consul verplaatste zijn kantoor nog datzelfde jaar naar Minnesota (New Port) en werd later opgevolgd door zijn neef Johan Voswinkel Dorselen (Winona). De media begonnen vanaf dat moment incidenteel te rapporteren over de integratie van Minnesota in de Amerikaanse Unie, de beschikbaarheid van land en de kolonisatie in dat gebied, de goede kwaliteit van de tarwe, allianties en verdragen tussen indianen en de federale regering, en de (tijdelijke) onrust onder de indianen van Iowa, op de grens van Minnesota in 1857. De immigratiegezant van Minnesota bepleitte in 1856 het machtigen van scheepsagenten in Noordwest-Europese havensteden, ook Rotterdam en Antwerpen, om passages naar Minnesota organisatorisch en financieel te regelen.²⁰

Dichter E.J. (Everardus Johannes) Potgieter (1808-1875) was een prominent figuur in de Nederlandse literaire wereld. In 1837 begon hij met enkele anderen de periodiek *De Gids* en ontwikkelde zich tot vooraanstaand maatschappelijk en literair criticus. In het tijdschrift verschenen regelmatig bijdragen over ontwikkelingen in de Verenigde Staten. In 1855 bezocht Potgieter Nederlandse emigranten in Iowa en publiceerde een essay over landverhuizing naar Noord-Amerika. Daarin hekelde hij de 'Jan Saliegeest' in Nederland, een sfeer van lamlendigheid en dadeloosheid. Hij bewonderde de emigranten vanwege hun energie en

17 Neill 1882, 28; Brown Tuininga 1934, 30.

18 Bremer 1854; Cohen Stuart 1874, 282.

19 Chatelain 1941.

20 Appel en Blegen 1923, 193.

Dakota Sioux kamp bij Minneapolis-Saint Paul (foto van Tallmadge Ewell, 1852 (Minnesota State Historical Society, Saint Paul: E91.31p14).

durf om het land te verlaten en aan de andere kant van de Atlantische Oceaan een nieuw bestaan op te bouwen, vertrouwend in een betere toekomst. Dat leidde tot menige discussie in geletterde kringen in Nederland, maar had deels ook uitwerking op een breder publiek, vooral in die delen van Nederland waar boeren en arbeiders zo nu en dan de optie van emigratie bespraken om aan de slechte omstandigheden te ontkomen. Iowa grensde aan Minnesota, een gebied dat in 1855 meer bekend werd door het internationale literaire succes, ook in Nederland, van William Wordsworth Longfellow's episch gedicht *Song of Hiawatha* dat daar gesitueerd was.²¹

De Duitse priester Francis Xavier Pierz (1785-1880) missioneerde eerst onder indianen in Michigan en vervolgens in Minnesota. In 1850 werd het eerste bisdom in Minnesota gesticht en gevestigd in Saint Paul dat in 1858 als hoofdstad van de nieuwe staat werd gekozen. Sinds 1852 werkte Pierz onder de Dakota Sioux voor het nieuwe bisdom. Daartoe aangemoedigd door de bisschop pleitte hij in Europa in woord en geschrift voor de overkomst van priesters en de emigratie van katholieke boerenfamilies naar het zuidoosten van Minnesota. Hij schreef zelfs brieven naar familie en kennissen in Duitsland en Nederland waarin hij het gunstige vestigingsklimaat voor landverhuizers in

21 Potgieter 1855.

Minnesota onder hun aandacht bracht. Mede daardoor vertrokken in de jaren vijftig vooral Duitse plattelandsgezinnen, o.a. uit het Limburgse grensgebied, naar deze regio, maar ook een aantal gezinnen uit Slovenië, Luxemburg en Nederland, waaronder Gelderland, en Noord- en Zuid-Holland. Duitsers vestigden zich onder andere in New Ulm (Brown County) en rond Saint Cloud (Stearns County).²² Limburgse en Brabantse katholieken hoorden of lazen daar ongetwijfeld over. In de *Maas en Roerbode* van 20 juni 1863 werd zelfs een brief gepubliceerd van de bisschop van Saint Paul, Minnesota, waarin Nederlandse katholieken werden opgeroepen om zich in het zuiden van Minnesota te vestigen, vooral in Carver County dat tot het bisdom behoorde.²³

In 1857 schrokken blanke kolonisten, die in het westelijk grensgebied van Minnesota en Iowa waren doordrongen, van de aanval van een groep Dakota indianen onder leiding van Inkapaduta op boerderijen in het Spirit Lake gebied. De blanke boeren die zich daar hadden gevestigd waren in overtreding want de indianen hadden (nog) geen afstand gedaan van hun land. Bijna veertig blanken werden gedood maar militaire detachementen uit Fort Dodge (Iowa) en Fort Ridgely (Minnesota) slaagden er niet in om de verantwoordelijke indianen op te sporen. Als gevolg hiervan stokte de opmars van kolonisten in het noordwesten van Iowa en het zuidwesten van Minnesota tijdelijk, om vervolgens weer snel toe te nemen nadat het leger versterkingen in het gebied had gestationeerd.²⁴

De Dakota-liga werd gevormd door vier stammen die ieder bestonden uit regionale groepen met een opperhoofd als leider. Sinds de komst van blanken was sprake van toename van de interne diversiteit. Door huwelijken van Franse en Britse pelshandelaren met inheemse vrouwen ontstond een gemengde bevolking van

Minnesota counties	volkstelling 1860
Benton	13
Blue Earth	50
Carver	19
Dodge	10
Fillmore	70
Hennepin/Minneapolis	10
Houston	89
Le Sueur	7
Mille Lacs	5
Morrison	6
Nicollet	36
Polk	5
Ramsey/Saint Paul	9
Rice	5
Scott	5
Stearns	42
Wabasha	53
Washington	17
Winona	33
Totaal	484

Minnesota counties met Carver County en het Dakota Sioux indianenreservaat (DSIR).

22 McDonald 1929; Te Vogt 1983, 25-40; Kelly 1939, 143-173; Shannon 1957, 11-13,42-43,262; Conzen 2003, 4-12, 20-21; Penny 2013, 72-74.

23 Lommen-Salden 2009:18.

24 Beck 2008.

blank-indiaanse afkomst, zogenaamde mestiezen. De meesten nakomelingen probeerden zich aan te passen aan de nieuwe omstandigheden. Zij knipten hun haar kort en droegen westerse kleding, bekeerden zich tot het Christendom, volgden enige jaren onderwijs, en probeerden om in het eigen onderhoud te voorzien door landbouw te beoefenen. De overgang van een seminomadisch bestaan als jagers, vissers en verzamelaar naar een sedentaire levenswijze als boeren was niet gemakkelijk omdat voldoende vak-kennis en kapitaal ontbrak. In het reservaat probeerde ook een deel van de volbloed Dakotas zich toch aan te passen aan de nieuwe tijden. Zij werden *cut hairs* genoemd. Anderen hadden meer moeite met de wereld die in korte tijd dramatisch veranderde en probeerden zo lang mogelijk op traditionele wijze in hun onderhoud te voorzien. Zij werden *blanket Indians* genoemd.

In 1860 vestigden een aantal gezinnen uit Zeeland zich in Dodge County, en de families Mastenbroek en De Jong uit Zuid-Holland uit Rotterdam. Andere Nederlanders arriveerden vanuit Wisconsin of direct uit Nederland om in de omgeving van Greenleaf, Fillmore County, boerderijen te kopen. In 1862 kwamen enkele Nederlandse families via Wisconsin naar Faribault County. Andere gezinnen uit Nederland vestigden zich in en rondom Saint Paul en Minneapolis, steden in opkomst die kansen boden voor landbouwers en veeboeren die de markten daar konden beleveren.²⁵ Tussen 1850 en 1870 vestigden zich meerdere groepen Nederlandse gezinnen in verschillende counties vooral in het zuidoostelijk deel van de staat Minnesota. De volkstelling van 1860 toont bijna 500 kolonisten van Nederlandse afkomst.²⁶

Limburgse landverhuizers: motieven voor emigratie naar Noord-Amerika

Tussen 1851 en 1877 vertrokken 517 Limburgers naar bestemmingen overzee. Daarvan kozen er 478 voor de Verenigde Staten. Vanaf 1860 is sprake van emigratie en vestiging van een snel toenemend aantal Limburgse gezinnen in Minnesota. Hun bestemming was vooral Carver County, ten zuidwesten van de hoofdstad Saint Paul. Het belangrijkste motief van de Nederlandse en ook Limburgse gezinnen voor emigratie naar Noord-Amerika was de economische malaise in Nederland en de hoop op betere levensomstandigheden en een betere toekomst voor de kinderen. In de Staten van Landverhuizers is 'lotsverbetering' het vaakst genoteerd als reden om te emigreren. Het waren vooral gezinnen die het economisch niet gemakkelijk hadden als kleine boeren, (land) arbeiders, dienstbodes en vaklieden (timmerlieden, metselaars, smeden, schoenmakers, bakkers) die te weinig toekomstperspectief zagen in eigen land maar voldoende ambitie hadden om vooruit te komen en bereid waren daarvoor offers te brengen en risico's te nemen.²⁷

De sociaal-economische situatie in Limburg was grotendeels gelijk aan die in de rest van Nederland en vanaf 1850 begon ook hier de emigratie naar Noord-Amerika op gang te komen. Dat was iets later dan onder protestantse boerenfamilies enerzijds en katholieke Brabantse boerenfamilies anderzijds. Factoren die daar mogelijk van invloed op zijn geweest waren de sterke bindende invloed van de kerk, familiebanden en de dorpsgemeenschap, de gemiddeld grotere gezinnen die emigratie extra kostbaar maakte, en de toenemende beschikbaarheid van kunstmest waardoor boerenzonen nieuwe boerderijen konden beginnen op

25 NN 1884, 1034-1036; Lucas 1955, 361-362; GRC 1967, 4-6; Oothoudt en Jenstad 1978, 23.

26 Borgers 1947; Van Hinte 1985, 164-166, 547-548, 568-575, 621-622; de Gryse 1981, 185-187.

27 Roemen 1946, 374-375.

voormalig woeste gronden.²⁸

Vóór 1860 was slechts sprake van incidentele migratie van Limburgers naar Noord-Amerika. Het waren vrijwel allemaal alleenstaande mannen. Emigratie van gezinnen uit Limburg nam vanaf 1860 snel toe en piekte in de jaren 1862-1864, om rond 1875 (tijdelijk) vrijwel tot stilstand te komen. De hoofdbestemming van de Limburgers was het zuidoosten van Minnesota, een gebied dat veilig werd geacht omdat de Dakota Sioux indianen inmiddels op een reservaat waren gevestigd en onder toezicht stonden van het leger dat in Fort Snelling bij Saint Paul was gestationeerd. Het waren vooral mensen van het platteland die vertrokken, vooral uit de agrarische sector. Het waren niet de allerarmsten, maar zij die over voldoende middelen beschikten om de overtocht te financieren. Verkoop van eigen land, woning en bezit leverde vaak genoeg op om de kosten van emigratie te dekken. Soms werd daarvoor geld geleend bij familie en vrienden in de verwachting dat men dit snel zou kunnen terugbetalen als men gesetteld was in het nieuwe land van belofte. In enkele gevallen probeerden mensen met schulden aan hun schuldeisers te ontkomen door met geleend geld van familie en vrienden te emigreren terwijl sommige jonge mannen zo aan de militaire dienstplicht in eigen land wilden ontkomen.²⁹

De *Homestead Act* van 1862 had een belangrijke katalyserende werking op de Europese emigratie naar Noord-Amerika, waarschijnlijk ook die van Limburgers. Die wet breidde eerdere regelgeving uit en verruimde de toewijzing van voormalig indiaans land aan Amerikanen en Europese immigranten. Het ging meestal om 160 *acres* (65 hectares) voor een marginaal bedrag onder de voorwaarde dat men zich daar vijf jaar lang op zou vestigen en het land in cultuur bracht. Voor immigranten

gold ook de verplichting om Amerikaans staatsburger te worden. Dit was een zeer aantrekkelijk vooruitzicht omdat de Verenigde Staten een snelle economische ontwikkeling doormaakten door de westerse expansie tot aan de Missouri River en verder naar het westen, en de ontwikkeling en bloei van de steden aan de Oostkust en in het gebied van de Grote Meren als afzetmarkten. De *Homestead Act* is wel eens toepasselijk gekarakteriseerd als *America's Invitation to the World*.³⁰ Die wet en haar voorlopers maakten land aan de westelijke begrenzing van de Verenigde Staten goedkoop. Landelijke en regionale Nederlandse kranten berichtten over de aantrekkelijke landuitgifte door de Amerikaanse regering en over de positieve ervaringen van emigranten. Vooral in agrarische gemeenschappen trok dat de aandacht en leidde het tot discussies in familiekring of onder boeren tijdens cafébezoek. Dat ging ook aan de kerken niet voorbij en vanaf de kansel werd zo nu en dan hieraan gerefereerd en gewaarschuid tegen overhaast vertrek. Internationaal opererende rederijen speelden in op de belangstelling voor emigratie en boden in advertenties in regionale kranten en via regionale en plaatselijke agenten hun diensten aan bij het vervoer van mensen en bezittingen. Dergelijke artikelen en advertenties verschenen onder andere in Limburgse kranten en weekbladen als de *Maas en Roerbode* (Roermond), *De Volksvriend* (Roermond) en *Mercurius* (Sittard), mogelijk ook in de *Limburger Koerier* (Maastricht) maar daarvan hebben slechts weinig exemplaren uit de betreffende periode de tand des tijds overleefd. Scheepvaartagenten hielden regionale voorlichtingsbijeenkomsten, onder andere in Sittard en Echt. Gelijksoortige ontwikkelingen deden zich voor in de Duitse grensstreek en vanwege die nabijheid en familiebanden zal dat ook van invloed zijn geweest op de belangstel-

28 Swierenga 1986.

29 Koeweiden-Wijdeven 1982,72-73; Lommen-Salden 2009, 14-15,17,28.

30 Bell z.j.; Edwards e.a. 2017.

Landverhuizers Westelijke Mijnst

1.7 Scheepsbevrachters

Expeditie van Landverhuizers.
Kantoor van A. Strauss te Antwerpen,
 Geregeld vertrek

den 1 en 15 van elke maand,
 met snelzeilende drie-mastschepen der
 1re klasse tusschen

ANTWERPEN en NEW-YORK

De ondergeteekende A. Strauss Expeditie en Scheepsbevrachter te Antwerpen, door de meeste Gouvernemen ten geconcessionneerd, maakt hiermede bekend, dat hij den 1sten en 15den van iedere maand, groote en schoone snelzeilende drie-mastschepen 1ste klasse van Antwerpen naar New-York direct doet vertrekken, waardoor hij in staat gesteld is, om de passagiers ten allen tijde 20 à 25 franken per persoon goedkoop aan te nemen, dan anderen die eerst de passagiers over Engeland moeten verzenden.

De passagiers, die zich direct aan hem wenden ontvangen hier hunne levensmiddelen volgens het Belgische reglement. Deze levensmiddelen worden, door eene daartoe van de regering benoemde Commissie, gewogen en gekeurd. De kok van den kapitein is belast om aan de passagiers, de levensmiddelen, drie maal per dag goed gekookt en genoegzaam uit te reiken. De passagiers, die hier ingescheept worden, blijven op schip tot de plaats hunner bestemming en kunnen aldaar bij aankomst te New-York nog twee dagen op schip blijven, waar zij ook nog hunnen kost zullen ontvangen.

De passagiers, die zich aldus bij hem adresseren, sparen daardoor veel geld en tijd, daar zij den tijd en kosten, door het overladen in Engeland veroorzaakt, gewinnen.

Voor nadere inlichtingen vervoege men zich direct aan

de Hoofd-Expeditie
AD. STRAUSS,
 Expeditie en Scheepsbevrachter
 TE ANTWERPEN.

Mercurius maart 1862

Advertentie in het Sittardse weekblad *Mercurius* in maart 1862 van expeditie en scheepsbevrachter Ad. Strauss in Antwerpen, die tweemaal per maand landverhuizers van Antwerpen naar New York overbracht met 'snelzeilende drie-mastschepen der 1ste klasse'.

ling voor emigratie naar Amerika.³¹

De Amerikaanse Burgeroorlog van 1861-1865 had vrijwel geen invloed op de exodus van Limburgers naar Minnesota. Het beoogde gebied om zich te vestigen lag immers buiten dat deel van de Verenigde Staten waar de confrontatie tussen de legers van de Unie (de Noordelijken) en de Confederatie (de

Zuidelijken) zich afspeelde. Voor nieuwkomers uit Europa betekende de Burgeroorlog en de onvermijdelijke wederopbouwperiode daarna nieuwe economische kansen, zowel voor boeren als voor vaklui en arbeiders.

De keuze voor emigratie naar en vestiging in Minnesota werd in belangrijke mate ingegeven door de berichtgeving over de ontwikkeling van het katholieke volksdeel in die regio, vooral het zuidoostelijk deel van de staat. Hoewel de nieuwe Amerikaanse Republiek overwegend Angelsaksisch en protestants was, gaf de scheiding tussen kerk en staat een impuls aan de katholieke kerk om haar positie in de Verenigde Staten te versterken. Amerikaanse kerkleiders schreven brieven naar Europese bisschoppen om geld in te zamelen voor de ontwikkeling van de katholieke gemeenschappen in Amerika. Hun brieven werden voorgelezen tijdens kerkdiensten en ook gezanten van de Amerikaanse bisschoppen kwamen langs om een beroep te doen op de gelovigen tijdens kerkdiensten. De Amerikaanse bisschoppen schreven brieven aan kloosterordes in Europa met het verzoek om priesters te sturen om zielzorg te verlenen in katholieke gemeenschappen en om te missioneren onder de indiaanse bevolking. Vooral Brabantse jezuiten reageerden op die laatste oproep.³² In het begin vond emigratie van Nederlandse katholieken naar Noord-Amerika slechts mondjesmaat plaats. In 1842-1843 ging een groep katholieke gezinnen uit Twente naar Amerika, daartoe aangezet door verwante en bekende families uit het Duitse grensgebied die hen waren voorgegaan. In 1847 had een groep katholieken uit de regio Nijmegen gekozen voor emigratie naar de staat Iowa en vestigde zich in het landelijke Wapello County en het stadje Keokuk aan de Mississippi River.³³ Een groep Brabantse boeren uit Uden, Gemert, Boekel en Grave had zich in 1848 bij Green Bay

31 Koewiden-Wijdeven 1982, 43-44,62-63; Thijsen 1989,146; Lommen-Salden 2009, 18,27.

32 Hovens 2000, 2019.

33 Lucas 1955, 214-215; Ligterink 1981, 33-34; Ligtenberg 2001.

in Wisconsin gevestigd, daartoe aangemoedigd in woord en geschrift door pater Theodoor van den Broek die eerder onder indianen daar werkte, en zij werden spoedig gevolgd door meer gezinnen, vooral uit Noord-Brabant, maar ook een aantal uit het aangrenzende deel van Noord-Limburg.³⁴ In 1852 was het aantal katholieke gezinnen afkomstig uit Nederland in de stad Cincinnati zo groot dat een Nederlandstalige parochie werd gesticht.³⁵

Katholieken in Nederland hoorden over de werving en vestiging van Nederlandse landverhuizers tijdens preken in de kerk of lazen dat in de landelijke en regionale kranten of in tijdschriften van katholieke signatuur, zoals het dagblad *De Tijd* en de periodiek *De Godsdienstvriend* (1818-1869). In het tijdschrift *Catholieke Nederlandsche Stemmen* (1835-1874) werd ook aandacht besteed aan de emigratie van Nederlandse protestanten naar Michigan en Iowa en hun welvaren daar. Daarnaast hoorden katholieken over emigratie van familie en bekenden uit het naburige Rijnland want de huidige internationale grens tussen Nederland en Duitsland was nauwelijks een echte scheidslijn. Daarvoor waren de grenzen van provincies en staten nog te fluïde, en was sprake van eenheid van taal en cultuur, en tevens van huwelijksbanden over en weer. Ten tijde van de Limburgse emigratie naar Minnesota was Limburg nog geen Nederlandse provincie en werd pas 1867 officieel onderdeel van Nederland. Pater Pierz van het bisdom Saint Paul stuurde op verzoek van zijn bisschop zelfs persoonlijke brieven aan verwanten en kennissen in Duitsland en Nederland om hen uit te nodigen om zich in Minnesota te vestigen. Een van de ontvangers was Pieter Moonen uit

Nieuwstadt die zich in 1863 met zijn gezin in Stearns County vestigde, terwijl kort daarna andere leden van de familie Moonen volgden. De bisschop van Saint Paul in Minnesota bepleitte vestiging in zijn staat van katholieke emigranten en priesters, een oproep die via de kansels en gedrukte media werd gehoord en opgevolgd in onder andere Duitsland, Nederland, Luxemburg en Polen. Verreweg de meeste katholieke emigranten die zich in het gebied van de Grote Meren, het Midwesten en zuidoost Minnesota vestigden kwamen uit Duitsland.³⁶

De Nederlandse regering begon zich al omstreeks 1845-46 zorgen te maken over de emigratie van Nederlanders naar Noord-Amerika. Hoewel men er zich van bewust was dat falend sociaaleconomisch beleid een belangrijke oorzaak was, probeerde men toch de landverhuizing te bestrijden door slecht nieuws te verspreiden over de omstandigheden van kolonisten in Noord-Amerika.³⁷ Ook in katholiek Nederland werden tegengeluiden gehoord en werd soms emigratie nadrukkelijk ontraden. De brochure *Verzint eer gij begint!* die in 1846 in Den Bosch werd gepubliceerd waarschuwde tegen vertrek naar de andere zijde van de Atlantische Oceaan. Emigratie werd als 'ziekte' bestempeld die een 'blinde massa' infecteerde. Volgens de auteur was het een waandenkbeeld dat men problemen en zorgen thuis zou kunnen ontvluchten, omdat kolonisten in Noord-Amerika een eenzaam en hard bestaan wachtte, en Europese nieuwkomers met de nek werden aangekeken.³⁸ Ook tijdens de zondagse kerkdiensten hoorden de beminde gelovigen regelmatige dergelijke waarschuwingen. Vooral pastoor J.J. Foragiën uit Buchten liet zich kennen

34 Doppen 1982; Ligtenberg 2006; Hovens 2012, 5-9.

35 Lamott 1921, 67,100,173.

36 Kelly 1939; Thijssen 1978, 385; 1989, 144; Koewelden- Wijdeven 1982, 25-26; Te Vogt 1983, 25-40; Stekelenburg 1985; Conzen 2003; van Heel en Schrijnemakers 2013, 184.

37 Ligterink 1981, 42-44.

38 Van der Linden 1846.

als een fel tegenstander van emigratie die het niet schuwde om berichten over slechte levensomstandigheden in Minnesota te verzinnen. Hij werd zelfs door parochianen en de burgemeester ervan verdacht een brief van de bisschop van Saint Paul vervalst te hebben. Het vrij plotselinge vertrek van Limburgers naar Amerika en deze brief bracht bisschop Paredis van Roermond en de deken van Sittard ertoe om zich tegen emigratie uit te spreken. Daarentegen sprak burgemeester Savelkoul van Buchten zich juist uit vóór landverhuizing, mogelijk omdat er dan land vrijkwam voor de blijvers en bespaard werd op armenzorg omdat enkele behoeftigen vertrokken. Door het ageren van de pastoor zag een aantal inwoners van Buchten van landverhuizing af.³⁹

Vanuit het klooster in Wittem legde redemptorist Bernard Hafkenscheid eerste contacten met katholieke instellingen in Noord-Amerika en werkte er enige tijd. Na terugkeer in Europa pleitte hij voor ondersteuning van geloofsgemeenschappen in de Verenigde Staten, en in 1851 vertrokken vier redemptoristen vanuit Wittem naar Noord-Amerika om daar aan de groeiende behoefte aan katholieke priesters te voldoen.⁴⁰ Vanaf 1852 begon de emigratie van Limburgers naar Noord-Amerika op gang te komen, eerst mondjesmaat, later in steeds grotere getale, en culminerend in de hausse van 1860-1864. De pioniers waren alleenstaande mannen en zij gingen individueel naar de Verenigde Staten en kwamen in verschillende staten terecht, onder andere in New York, Illinois en Pennsylvania.⁴¹ Maar al snel staken ook hele gezinnen uit Limburg de Atlantische Oceaan over om zich in de Nieuwe Wereld te vestigen.

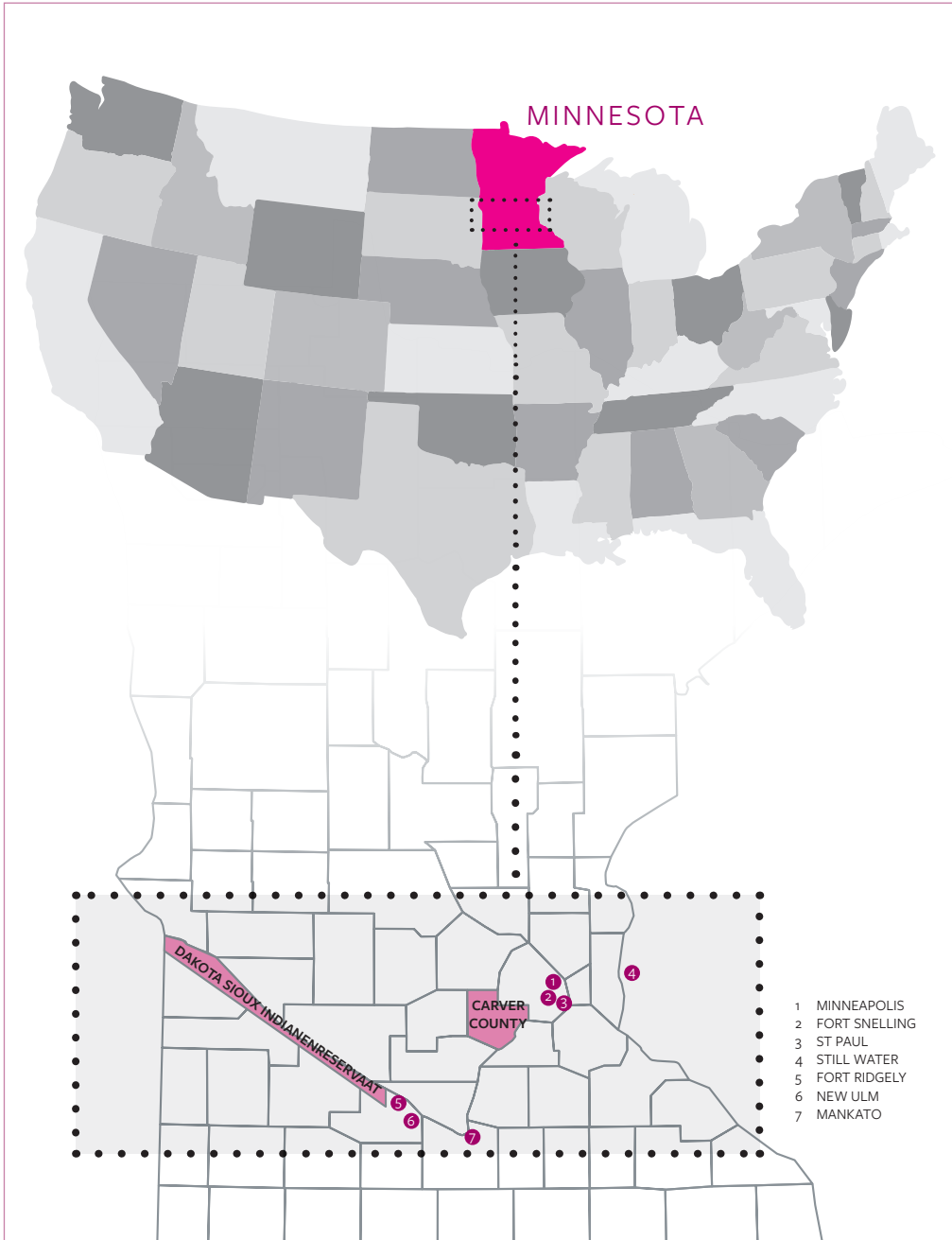
De vraag rijst of de Limburgers (en andere Nederlanders) die overwogen om zich aan de toenmalige westgrens van de Verenigde Staten

in Noord-Amerika te vestigen er zich van bewust waren dat zij zich vestigden op land dat tot voor kort aan de inheemse stammen toebehoorde, en dat de indianen zich vruchteloos tegen de blanke opmars van kolonisten en leger hadden verzet, en de onvermijdelijkheid van numerieke en technologische overmacht moesten erkennen en de afgedwongen 'vredeverdragen' ondertekenden, vaak in ruil voor vertrek of vestiging op een klein areaal, een reservaat, waar zij onder toezicht van de regering en leger hun leefwijze moesten aanpassen aan de nieuwe omstandigheden en gedwongen werden hun traditionele culturen op te geven en te assimileren. Het proces van Amerikaanse expansie ten koste van de indiaanse volken kwam in ieder geval in Nederland regelmatig aan de orde in nieuwsberichten in landelijke en regionale kranten en in tijdschriften, zoals *Vaderlandsche Letteroefeningen*. Maar het proces van kolonisatie, inbeslagname en ontwikkeling van voormalig indiaans grondgebied door blanke boeren en ondernemers werd ook als onvermijdelijk gezien omdat de overtuiging leefde dat onbeschaafde heidense volken moesten wijken voor de westerse christelijke beschaving, in ieder geval in culturele zin, maar desnoods fysiek. Als zodanig bestond weinig empathie met de inheemse bevolking, enkele uitzonderingen daargelaten. Amerikaanse overheidsdiensten en ondernemers die goed geld verdienden met de werving, het transport en de vestiging van Europese kolonisten in Noord-Amerika benadrukten steeds dat het 'indianenprobleem' in de gebieden die voor kolonisatie waren geopend was opgelost en dat nieuwkomers nergens goedkoper land konden bemachtigen, een succesvolle onderneming konden stichten in de opkomende nederzettingen en stadjes, of een beroep lucratief uitoefenen. Eenmaal gevestigd in het recentelijk van de

39 Thijssen 1977, 83; 1978, 386; 1989, 145; Deuss 1984, 74-88, 129-130).

40 Lans 1905, 250-445.

41 Lommen-Salden 2009, 28.

indianen ontnomen gebied moesten kolonisten vaak constateren dat er nog steeds sprake was van enige indiaanse aanwezigheid en werd men zich wat meer bewust van het proces van militaire verovering, landroof en kolonisatie dat zich had voltrokken en dat onder indianen mogelijk rancuneuze gevoelens leefden. Dat gold ook voor Nederlandse landverhuizers die zich vanaf 1846 in Michigan, Wisconsin, Iowa en Minnesota vestigden.⁴²

Bestemming Carver County: indianen, kolonisatie en Limburgse emigratie

De Staten van Landverhuizers, een sinds 1847 voor provinciebesturen verplichte overheids-administratie, zijn geenszins compleet omdat emigranten niet altijd de moeite namen om hun vertrek officieel te melden, of eerst tijdelijk elders in Nederland of Duitsland bij familie of kennissen verbleven om van daaruit te vertrekken, bijvoorbeeld via Bremen of Hamburg. Als men passagierslijsten bekijkt dan blijkt dat er Duitse gezinnen waren die als herkomstland Nederland hebben vermeld, en Limburgse gezinnen die als afkomstig uit Duitsland of België zijn geregistreerd. Mogelijk is slechts iets meer dan de helft van de landverhuizers in de Staten vermeld.⁴³

Reisduur, kosten en verbondenheid met andere landverhuizers bepaalden de keuze van de route om naar Noord-Amerika te reizen. Limburgse emigranten kozen vanwege de nabijheid vaak voor Antwerpen om de oversteek naar Noord-Amerika te maken. Vanuit de eigen woonplaats ging het met georganiseerd vervoer met paard en wagen naar Maastricht. Vandaar ging men meestal per trein via Luik naar Antwerpen. Nederlandse, Belgische en

Britse vervoerders boden hun diensten voor vervoer te land en overzee aan via krantenadvertenties, agenten in grote plaatsen, en lokale tussenpersonen.⁴⁴ De Atlantische overtocht via Rotterdam, Bremen, Hamburg of Le Havre waren alternatieven waarvoor soms gekozen werd uit kostenoverwegingen of omdat men met anderen vertrok. Vanuit Antwerpen vervoerde de Red Star Line passagiers en vracht naar de oostkust van Noord-Amerika en in Rotterdam was Wambersie & Crooswijk de belangrijkste scheepsagent die gebruik maakte van schepen van andere reders.⁴⁵

De meeste emigranten die in Antwerpen of Rotterdam aan boord gingen van de grote Trans-Atlantische zeilschepen arriveerden na een reis van vier tot vijf weken in New York waar zij weer voet aan vaste wal zetten in het immigratiecentrum Castle Garden op Manhattan. De overtocht was vaak een verschrikking vanwege de opeengepakte mensenmassa's in de goedkoopste klasse, de zelfverzorging met levensmiddelen, de beperkte kook- en wasvoorzieningen aan boord, ongedierte, besmettelijke ziektes die uitbraken, en angst-aanjagende stormen op de oceaan. Sommigen reisden vanuit Europa naar Quebec of New Orleans om van daaruit met schepen over rivieren en meren naar hun bestemming te reizen. Vanuit New York gingen Limburgers per boot of trein over of langs de Hudson River noordwaarts naar Albany, vervolgens westwaarts per boot via het Erie Kanaal of met de trein naar Buffalo. Via het Erie Meer reisde men naar Detroit, en van daaruit per trein naar Chicago. Verder ging het per paard en wagen naar de Mississippi River in Iowa. In Davenport of Dubuque werd overgestapt op de stoomboot die hen naar Saint Paul bracht. Een kleinere

42 Hovens 2006, 40-43; 2009; Hovens 2012, 9-11.

43 Koeweiden-Wijdeven 1982, 2-4.

44 Everaart 1980; Thijssen 1989, 146; Lommen-Salden 2009, 26-27 van Heel en Schrijnemakers 2013, 15.

45 Valk 1976, 148-152; van Heel en Schrijnemakers 2013, 15. Wambersie & Crooswijk groeide uit tot de Nederlandse Amerikaanse Stoomvaart Maatschappij (NASM), de latere Holland Amerika Lijn (HAL).

boot vervoerde de emigranten en hun meegenomen bezittingen over de Minnesota River, en het laatste stuk naar de eindbestemming werd weer per paard en wagen afgelegd.⁴⁶

De eerste en de meeste Limburgse gezinnen die in de jaren 1860-1870 naar Minnesota trokken vestigden zich vooral in Carver County, ten westen van de hoofdstad Saint Paul. Daar was op dat moment voldoende en betaalbaar land beschikbaar voor nieuwkomers uit Europa en er hadden zich al Duitse katholieke emigranten uit de Limburgse en Gelderse grensstreek gevestigd. Tegelijkertijd arriveerde een aantal katholieke gezinnen uit Vlaanderen in Carver County. Al vroeg was een religieuze infrastructuur in de regio tot ontwikkeling gekomen door de bouw van kerkjes en de komst van vooral Duitse priesters. Daarmee was in de geestelijke zorg van de nieuwkomers voorzien. De nabijheid van de snelgroeïende hoofdstad Saint Paul en de Minnesota River voor het transport van landbouwgewassen maakte de streek economisch aantrekkelijk voor boerenfamilies.

Carver County was tot halverwege de negentiende eeuw het domein van de Dakota Sioux. Hun prehistorische voorzaten, Paleo indianen genoemd, woonden al sinds de ijstijden in dit gebied waar zij onder andere jacht maakten op mammoeten. Na de laatste ijstijd toen het klimaat opwarmde raakte het gebied bebost en de indianen werden jagers en verzamelaars die de talloze verschillende dier- en plantensoorten gebruikten om in hun levensonderhoud te voorzien. Vooral de hertenjacht was van belang voor voedsel en kleding. Vanaf ongeveer 500 voor Christus vestigden zich groepen op vaste plaatsen waar zij kleinschalige landbouw beoefenden en mais, bonen, pompoenen en tabak verbouwden. Ook werd eenvoudig aardewerk vervaardigd. Zij legden

grote aarden heuvels aan, deels in de vorm van dieren, voor het uitvoeren van rituelen, als woonplaats van politieke en religieuze leiders, of om doden in te begraven. Archeologen noemen hen daarom *Moundbuilders*.

Ten westen van de *Moundbuilders* cultuur ontwikkelde zich de *Plains Village* cultuur, gekenmerkt door versterkte dorpen op strategisch goed verdedigbare locaties, dorpen omgeven met palissades, en een gevarieerde voedselvoorziening op basis van jacht, o.a. op bizon, visvangst, verzamelen van plantaardig voedsel, en kleinschalige tuinbouw. In het zuiden van Minnesota troffen deze levenswijzen elkaar en overlaptten deels. De Dakota Sioux, nazaten van de *Plains Villagers*, waren voornamelijk nomadische jagers en verzamelaars, maar beoefenden ook op kleine schaal landbouw.⁴⁷ Soms begroeven zij hun doden in de aarden heuvels van de *Moundbuilders*. De eerste blanken die in hun gebied verschenen waren pelsjagers en handelaren. De Dakotas verkochten pelzen aan blanken tussenpersonen en kregen begeerde westerse goederen en etenswaar in ruil. Begin jaren veertig van de negentiende eeuw was bij Little Prairie, op de plaats waar later het stadje Chaska zou ontstaan, korte tijd een katholieke missiepost en catechismusschooltje, gesticht door de Franse jezuïet Augustin Ravoux die in de grotere regio missiereizen ondernam.⁴⁸

De vroegste blanke nederzettingen in Carver County werden mogelijk vanwege de verdragen die in 1851 waren gesloten tussen de Dakota Sioux en de federale regering. Officieel hadden de indianen dit deel van hun stamgebied opgegeven in ruil voor een langgerekt reservaat op beide oevers van de Minnesota River in Zuid-centraal-Minnesota, ten westen van Carver County. Na de ondertekening van de verdragen trok de inheemse bevolking zich ook uit Carver County geleidelijk terug en ver-

46 Thijssen 1989, 140-141; Lommen-Salden 2009, 29-35; van Heel en Schrijnemakers 2013, 23.

47 Gibbon 2012; Holley en Michlovic 2012; Anderson 1997, 108,284-5.

48 Villerbu 2014, 212-246.

Little Crow,
Dakota Sioux
leider (foto
door Whitney's
Gallery, 1862
(Minnesota
State Historical
Society, Saint
Paul: E91.1Lr21).

huisde naar hun reservaat. Dat proces verliep aanvankelijk zonder grote problemen. Chief Little Crow had een dorp in Carver County op de plaats waar in 1858 Watertown als blanke nederzetting begon, maar ook hij moest wijken voor de Amerikaanse en Europese nieuwkomers.⁴⁹

Het reservaat van de Dakota Sioux dat in 1851 werd toegewezen lag aanvankelijk langs beide oevers van de Minnesota River, ongeveer 80 kilometer ten zuidwesten van Carver County, maar al snel werd hen het deel op de noordoever ontnomen ten behoeve van vooral nieuwe Duitse immigranten. Veel indianen, de *cut hairs*, probeerden om te schakelen op landbouw en veeteelt, bouwden houten huizen, droegen westerse kleding en stuurden hun kinderen naar school. Maar in de jaren na 1851 was toch sprake van incidentele contacten tussen Euro-Amerikaanse kolonisten, waaronder de Limburgse landverhuizers, en indianen in Carver County, vooral met de meer traditioneel georiënteerde *blanket Indians* die meer moeite hadden met de nieuwe tijden. Soms waren het Dakotas die hun vestiging op het reservaat zo lang mogelijk probeerden uit te stellen en zich op geïsoleerde plekken ophielden. In andere gevallen betrof het indiaanse jagers die probeerden nog pelsdieren te bemachtigen voor de handel. Indianen die al op het reservaat woonden kwamen zo nu en dan terug voor jacht, visvangst en het verzamelen van wilde gewassen. Ook haalden zij nog oogsten binnen op hun kleine akkertjes. Jaarlijks verzamelden zij ook de wilde ginsengknollen voor het maken van medicijnen, maar omdat blanke handelaren roofbouw op het gewas pleegden was dat in 1859 vrijwel verdwenen. Indianen kookten ook kruiden en bottelden de extracties om als medicijn aan blanken te verkopen. Van de indianen leerden de blanke nieuw-

komers het aftappen van het sap van de esdoorn (ahorn) om die vervolgens in te koken tot melasse en bruine suiker.⁵⁰

De komst van de eerste kolonisten betekende een toenemende druk op de voedselbronnen in het gebied van de Dakota Sioux. De wildstand nam zienderogen af want wild betekende voor de kolonisten gratis vlees. Dat gold ook voor de plantaardige voedselbronnen. Zo konden kolonisten hun beperkte geldmiddelen deels sparen. Op kleine schaal werd handel gedreven tussen de Dakotas en kolonisten. In ruil voor koffie en spek boden de indianen voorwerpen van traditionele makelij aan, zoals met kralen versierde kledingstukken, vooral mocassins. In 1855 brak een pokkenepidemie uit onder de Dakotas en de nog rondtrekkende indianen kozen ervoor om naar het reservaat terug te keren waar enige gezondheidszorg werd geboden.⁵¹ In de regel werden de in kleine groepjes rondtrekkende indianen beschouwd als de laatste vertegenwoordigers van een onbeschaafd en heidens volk dat zou uitsterven of zich vermengen met de toenemende blanke bevolking.

Carver County in zuidoost Minnesota, genoemd naar een van vroege ontdekkingsreizigers in de streek, de cartograaf Jonathan Carver, werd pas in 1855 bestuurlijke georganiseerd. De vroegste nederzettingen van blanke Amerikaanse en Europese kolonisten waren gelegen langs de Minnesota River: Chaska dat in 1851 het bestuurlijk centrum van Carver County werd, Chanhassen en Carver die in 1852 werden gesticht, Dahlgren in 1853 waar veel Zweden zich vestigden, New Ulm (Brown County) in 1854, en Shakopee in 1854 aan de andere oever van de rivier in Scott County. Waconia werd in 1857 in Carver County gesticht en Benton (Benton-Carver, later: Cologne) ontstond rond dezelfde tijd. In 1858

49 Neill en Bryant 1882, 358; CCSCC 1958, 4-6.

50 Barac 1976, 43; Hoisington 1996, 43; Lommen-Salden 2009, 40.

51 Strasser en Ubl 1978, 2.

werd Mankato in Blue Earth County gesticht. Kort na 1850 arriveerden Duitse katholieke en Lutherse emigranten en vestigden zich rond een meer dat zij Bavaria Lake noemden. In 1853 vestigden zich ook ongeveer 25 Nederlandse gezinnen in de omgeving van Bavaria Lake.⁵² In 1858 arriveerde de familie Bongards uit Limburg via Wisconsin en vestigde zich in Benton-Carver. Duitse nieuwkomers stichtten kleine nederzettingen zoals Cologne (Benton Township) en Hamburg (Young America Township), namen ter herinnering aan hun moederland. Ook hier kwamen enkele Nederlandse landverhuizers terecht. Vanaf 1858 was er een kleine school in Chaska en korte tijd later werd Leonard Streukens uit het Limburgse Nieuwstadt leraar aan het Duitse schooltje in Benton. Ook vestigden zich enkele gezinnen uit Belgisch-Limburg (o.a. uit Tongerlo, Rotem) zich tussen 1860 en 1865 in Carver County, waaronder de families Hendricks, Jeurissen, Kramer, Braun, Clausman, Bongarts, en Snijckers-Cox. In 1860 hadden Duitse benedictijnen er een kerk gesticht, de *Guardian Angel* (Engelbewaarder), die later door franciscanen werd beheerd. Daar konden de Limburgse en Vlaamse katholieken terecht voor hun spirituele behoeften en vieringen. Door de vestiging van de Nederlanders moest spoedig een grotere kerk worden gebouwd. Duitse nieuwkomers domineerden in Carver County en maakten bijna de helft van de bevolking uit, terwijl Ierse en Zweedse immigranten een significante minderheid vormden.⁵³

Veel namen van de vroegste blanke nederzettingen in Carver County waren van indiaanse oorsprong. Zo ook die van de vestigingsplaatsen van de Limburgse emigranten. Chaska betekende 'eerstgeboren zoon', Chanhassen

was de inheemse naam voor de suikeresdoorn, 'de boom die zoet water maakt', en Waconia betekende 'het bronnenmeer'.⁵⁴

Bij aankomst in het zuidoosten van Minnesota bleek dat het meeste land dat via de *Homestead Act* werd verdeeld al toegewezen was. Alleen land van mindere kwaliteit was nog beschikbaar onder die wet, maar goed land kon ook worden gekocht van de spoorwegmaatschappijen die dit van de regering hadden gekregen als compensatie voor de kosten van aanleg van spoorverbindingen. Ook kon men land kopen van eerdere kolonisten die zich elders in Noord-Amerika vestigden of naar Europa terugkeerden. Dan ging het vaak om percelen die al deels in cultuur waren gebracht. Het onontgonnen 'wilde land' kostte 26 dollar aan administratiekosten en 1 dollar 25 cents per *acre*. Jan Willems uit Echt kocht in 1863 in Carver County een bestaande boerderij van 160 *acres* voor 2000 dollar.⁵⁵ Een klein aantal Limburgse gezinnen week uit naar naburige counties, evenals nazaten van de eerste generatie landverhuizers: de in opkomst zijnde stedelijke Hennepin (Minneapolis) en Ramsey (Saint Paul) counties en de meer plattelandsgebieden van Dakota, Goodhue, LeSueur, Scott, Meeker, McLeod, Wright en vooral Stearns County, een katholiek bolwerk waar tegen lage kosten landbouwgrond beschikbaar was.

Het eerste Limburgse gezin dat zich in Carver County vestigde was waarschijnlijk dat van Jan Meuleners en zijn vrouw Josephine Roufs uit Nieuwstadt dat in de zomer van 1860 arriveerde. Binnen een jaar werden zij gevolgd door de gezinnen Jorissen, Muyres en Meuleners, een alleenstaande man uit Nieuwstadt, en het gezin van Servaes Leonard Zincken en Anna Dassen uit Sittard. Zij waren

52 Minnesota Pioneer, 1-12-1853; De Gryse 1981, 190.

53 Neill en Bryant 1882, 357-360, 366-368, 375-376, 393-395; CCSCC 1958, 1-4, 7-8, 13-15, 42-43; Hartley 1961, 110-111; Lofstrom en VanBrocklin 1978, 21-25; Hoisington 1996:42.

54 Upham 2001, 84-90.

55 Van Heel en Schrijnemakers 2013, 282, 329.

pioniers onder de Limburgers die vooral vanaf 1862 in groteren getale naar Minnesota trokken om daar een nieuw bestaan op te bouwen. Brieven uit Minnesota aan familie in Limburg met berichten over de gunstige vestigings- en levensomstandigheden, zogenaamde 'spekbrieven', stimuleerden anderen om ook te emigreren. In Limburgse kranten werd een aantal van deze brieven gepubliceerd. Dat leidde tot kettingmigratie en in de zomermaanden van 1862 kwam een aantal Limburgse gezinnen via Quebec en New York in Carver County aan om zich er te vestigen, waaronder de families Aretz, Bongard, Bormans, Brouwers, van Cleef, Curvers, Dirkx, Dols, Finken, Gubbels, Haesen, Hamers, Jansen, Jeurissen, Kerens/Keris, Lambrechts, Meuleners, Moonen, van Mulken, Reijnen, Rouers, Roufs, Salden/Salten, Savelkoul, Schepers, Speetjes, Stelten, Thissen, Verlaak, Vogten, Wagner en Zinken. Sommige familienamen komen meermaals voor, wat erop duidt dat broers, ooms en neven uit één familie met hun gezinnen de oversteek waagden, zoals de familie Dols.⁵⁶ Deze Limburgse emigranten waren vooral afkomstig uit het overgangsgebied tussen Midden- en Zuid-Limburg, een regio die na de Tweede Wereldoorlog als Westelijke Mijnstreek werd aangeduid: Born, Echt, Einighausen, Geleen, Grevendicht, Guttecoven, Limbricht, Montfort, Munstergeleen, Nieuwstad, Obbicht en Papenhoven, Roosteren, Sittard en Susteren. Ook na 1865 vertrokken gezinnen uit deze regio naar Noord-Amerika, deels naar Minnesota waar al familie of bekenden woonden, mede aangetrokken door ontvangen brieven waarin de leefomstandigheden en toekomstkansen rooskleurig werden afgeschilderd. De emigratie uit deze streek van Limburg naar Amerika was substantieel. Zo vertrokken uit

Nieuwstadt vijftien gezinnen en een vrijgezel naar de andere zijde van de Atlantische Oceaan, wat tien procent van de inwoners van die plaats was. Voor Born geldt hetzelfde.⁵⁷

In 1862-1863 reisde een grote groep van 140 Limburgse gezinnen via Antwerpen en Quebec naar Carver County, Minnesota, en vestigde zich in de buurt van in opkomst zijnde nederzettingen Chaska en Chanhassen. Zij noemden de streek 'New Holland' maar deze benaming heeft de geschiedenis niet overleefd. Het betrof o.a. de families Bongard, Dols, Driessen, Holthum, Janssen, Jaspers, Kerkhofs, Kurvers, Maes, Muijres, Paulussen, Roufs, Salden, Savelkoul, Sieben, Stassen, Stelten, Timmerman, Van Cleef, Van Heel en Van Mulken. De meesten kochten land om zich er te vestigen en een boerenbedrijf te beginnen. Het gezin van Henricus van Cleef verhuisde begin 1862 vanuit Guttecoven naar Carver County waar in de buurt van Waconia land werd gekocht. Kort na aankomst wordt een dochter geboren. De gezinnen van Nicolaas Keris (Geris) uit Einighausen en Joseph Schepers uit Nieuwstad vestigden zich in Benton op een perceel dat zij kochten om een boerderij te beginnen.⁵⁸ Jan (John L.) Dols kocht op 31 mei 1862 voor 800 dollar 80 *acres* land in Dahlgren, Carver County. Binnen de vier families Dols wordt verteld dat de eerste jaren moeilijk waren voor de boerengezinnen. Geld ontbrak meestal voor de koop van paarden, dus moest het land meer moeizaam worden bewerkt met een span ossen. Een goede oogst was nodig om aan kapitaal te komen voor noodzakelijke aanschaffingen en investeringen. Ook moest men de eerste jaren zoveel als mogelijk eigen voedsel verbouwen om geen geld kwijt te zijn voor de koop elders. Door jacht en visvangst en het verzamelen van wild fruit en noten vulden de gezinnen hun

56 Dols 1989, 35-40. Familienamen worden in de diverse bronnen vaak verschillend gespeld, zoals: Dirks, Dirkx, Dircks, Dirchs, Derix, Dericks, Derchs.

57 Thijssen 1977, 80,84; 1978; 1989, 144,147-148; Koeweiden-Wijdeven 1982, 44-57; Lommen-Salden 2009, 12-22,183-191.

58 Lommen-Salden 2009, 12-14,20-22,45,101-102; Thijssen 1977, 82.

De familie van Peter Dircks (Limbricht) en zijn vrouw Anna Maria van Sloun (Born) die zich in 1862-63 in Carver County vestigden (dank aan Irma Lommen).

voedselvoorraad vrijwel gratis aan om de eerste jaren te doorstaan. Dat leek veel op het subsistentiepatroon van de inheemse Dakota indianen, evenals het oogsten van esdoornsap om dit in te koken en als zoetstof te gebruiken.⁵⁹

Verreweg de meeste Limburgse landverhuizers die zich naar Minnesota trokken waren boeren, boerenknechten en dagloners die zich op het platteland vestigden. Het meeste land daar was al eerder deels in cultuur gebracht en was niet goedkoop maar in de meeste gevallen wel betaalbaar. Degenen die geen boerenbedrijf wilden opzetten, vestigden zich in de opkomende stadjes Chaska en Shakopee aan de Minnesota River waar werkgelegenheid was voor arbeiders, huishoudhulpen en ambachtslieden. Onder deze laatsten bevonden zich timmerlieden, metselaars, schoenmakers, kleermakers, bakkers en hoefsmeden.⁶⁰ Zo werd Lucas Dols timmerman en samen met Peter Jorissen bouwde hij huizen en maakten zij

meubels. Vanwege zijn technische aanleg ging Willem Dols werken in de werkplaats van een spoorwegmaatschappij in Shakopee, het voorlopige westelijke eindpunt van de lijn. Van functies in het openbaar bestuur hielden de Limburgers zich in het begin afzijdig, waarschijnlijk vanwege de overwegend agrarische oriëntatie, de lage opleidingsgraad en de gebrekkige taalvaardigheid in het Engels. Berichten over het gezonde klimaat en economische kansen trokken weldra nog meer Nederlanders naar het zuidoosten van Minnesota.⁶¹

De sporen van eerdere indiaanse aanwezigheid in Carver County werden door de kolonisatie in korte tijd grotendeels uitgewist. Sporen van nederzettingen, werkplaatsen voor het maken van werktuigen, en graven verdwenen onder de ploegscharen van de blanke boeren. Zo verdwenen drie van de zes prehistorische aarden heuvels in de nederzetting Chaska,

59 Dols 1989, 41; Lommen-Salden 2009, 40. Veel biografische detailinformatie over de Limburgse landverhuizers die naar Minnesota vertrokken is te vinden op de www.limburgemigrant.nl website van Irma Lommen-Salden, de website www.werelate.org/wiki/Emigrants_from_Limburg, en in: van Heel en Schrijnemakers 2013.

60 Linssen 1972, 21; Kelm 1997, 31,35; Holmquist 1981, 190; Koeweiden-Wijdeven 1982, 71-72; van Heel en Schrijnemakers 2013, 17.

61 Neill en Bryant 1882, 394 en passim; Glatzel 1970; Dols 1989, 35,38-39; van Heel en Schrijnemakers 2013, 17-19 en passim.

evenals de daarin begraven doden. De grond werd deels gebruikt voor publieke werken in het dorp.⁶²

De Europese en ook de Limburgse landverhuizers die vanaf 1850 naar zuidoost Minnesota emigreerden hadden geen duidelijk of eenduidig beeld van de inheemse bevolking van dat gebied en de situatie waarin die terecht was gekomen. In het beste geval bestond een beeld van onbeschaafde en heidense stammen die verdreven waren door het Amerikaanse leger en wier lot in handen lag van de federale regering. De kwestie van in bezit name van voormalig indiaans land, goedschiks of met geweld, en de verdrijving van de inheemse bevolking werd beschouwd als een kwestie tussen indianen en de Amerikaanse regering en niet van kolonisten en immigranten die zich er vestigden. Ook bestond de algemene overtuiging dat primitieve heidense stammen noodzakelijkerwijze moesten wijken voor de westerse beschaving en het christendom, en maakte men zich de specifieke Amerikaanse versie van dit gedachtengoed, *Manifest Destiny* (Onvermijdelijk Doel) genaamd, al snel na aankomst eigen.⁶³

De Dakota Sioux opstand van 1862

De relaties tussen de Amerikaanse en Europese kolonisten en de Sioux in Carver County verliepen in de regel vreedzaam. In de vroege ochtend van 27 mei 1858 brak echter geweld uit, niet tussen de indianen en blanken, maar tussen de leden van twee indianenstammen: de Chippewa indianen uit het noorden vielen een kampement van 100 tot 150 Sioux indianen aan in de buurt van de nederzetting Shakopee. Omdat de kolonisten ook voor hun leven vreesden leverden zij vuurwapens aan de Sioux om de aanvallers af te slaan. De meeste blanken

vluchtten per boot richting Saint Paul, de hoofdstad van Minnesota, maar keerden kort daarna terug toen het gevaar geweken was.⁶⁴

Op het moment dat de Dakota Opstand in augustus 1862 uitbrak hadden zich al Nederlandse emigrantengezinnen in het zuidoosten van Minnesota gevestigd. De census van 1860 laat zien dat ongeveer 460 Nederlanders in dit gebied woonden. In 1860 arriveerden de eerste Limburgse gezinnen in deze regio, vooral Carver County, en hun aantal nam daarna snel toe. Qua provinciale herkomst vormden zij de grootste groep onder de Nederlandse kolonisten. Ten tijde van de indiaanse opstand waren nog meer gezinnen vanuit Limburg onderweg naar Minnesota, en een grote groep was bezig met de voorbereidingen voor de emigratie.

Over de Dakota Opstand en de gevolgen voor de kolonisten in het zuidoosten van Minnesota is veel bekend uit Amerikaanse bronnen. Recent onderzoek heeft ook enkele aan Nederland en Nederlanders gerelateerde bronnen opgeleverd die nauwelijks of niet zijn gebruikt voor onderzoek maar wel een beeld opleveren van de vijandelijkheden en de reacties van de blanke kolonisten, ook de Limburgers, in Carver County. Helaas ontbreken berichten uit de eerste hand van Limburgers zelf vrijwel geheel. Het toeval wil dat een *Knickerbocker*, een nazaat van Nederlandse emigranten die zich in de zeventiende eeuw in Nieuw-Nederland aan de Hudson River vestigden, de opstand van de Dakota Sioux van nabij meemaakte en er verslag van deed. Andrew Jackson Van Voorhes (Van Voorhes) was eigenaar-uitgever van de *Messenger*, een krant in Stillwater, een stadje gelegen in Washington County aan de Saint Croix River, dichtbij Saint Paul. Toen hij hoorde dat de indianen in opstand waren gekomen begaf hij zich meteen richting het strijdtoneel om de

62 In het City Square Park in Chaska zijn drie kunstmatige heuvels behouden gebleven (CCSCC 1958, 16).

63 Penny 2013, 69-84.

64 Krantenberichten in mei en juni 1858 in de *Saint Paul Pioneer and Democrat*, de *Saint Paul Daily Minnesotian*; de (*Chaska*) *Valley Herald*, Dec. 18, 1930.

gebeurtenissen voor de krant en haar lezers te verslaan. Hij beschreef het verloop van de strijd en de lotgevallen van de blanke kolonisten. Zijn verslagen werden ook door de Nederlandse kolonisten in het zuidoosten van Minnesota naarstig gelezen, vrezend voor het lot van familie, en hopen op een goede afloop, ook met het oog op familie en kennissen die nog onderweg waren vanuit Nederland en Limburg. Daarnaast informeerden de kolonisten in Carver County zich over de laatste ontwikkelingen via de *Valley Herald* uit Chaska, de enige toenmalige krant in Carver County die een maal per week verscheen als uitgave van één pagina.

In 1861 was President Abraham Lincoln aan zijn ambtstermijn begonnen en het indiaans beleid stond op zijn prioriteitenlijst om aan te pakken. De oorzaak van de opstand van de Dakota Sioux lag besloten in de politieke en economische omstandigheden waarin zij in 1862 verkeerden. De Dakotas waren hun politieke onafhankelijkheid verloren, evenals het overgrote deel van hun moederland, en woonden nu bijeengedreven op een klein reservaat onder toezicht van het leger. De jacht buiten het reservaat leverde onvoldoende voedsel op omdat de wildstand door de blanke nieuwkomers gedecimeerd was. De overgang naar een bestaan als nomadische jagers en verzamelaars naar een sedentair boerenleven was in psychologisch en praktisch opzicht moeilijk en verliep langzaam. De van overheidswege toegezegde praktische hulp bij deze overgang kwam nauwelijks van de grond. Reservaatsbestuurders waren vaak corrupt en fraudeerden met voedsel- en kledingrantsoenen waarvan zij een deel achterhielden en verkochten voor eigen gewin. Op de jaarlijkse herstelbetalingen vanwege het verloren gegane land werd door de federale regering zonder overleg gekort om indiaanse schulden bij blanke handelaren te betalen. Ook reservaatsbestuurders eigenden zich een deel daarvan toe. De handelaren pleeg-

den vaak fraude met hun boekhouding, waardoor de indianen moesten betalen voor goederen die zij nooit ontvangen hadden. Zij betaalden reservaatsbestuurders steekpenningen om overheidscontrole achterwege te laten. De herstelbetalingen van de regering bleven vaak lang uit waardoor indiaanse gezinnen onvoldoende bestaansmiddelen hadden. Steeds meer blanke Amerikaanse en Europese kolonisten verschenen aan de reservaatsgrenzen en eisten indiaans land op om er zich te vestigen. Het deel op de noordoever was in 1858 al opgegeven, maar de druk bleef toenemen, vooral door Duitse kolonisten. Dit werd als existentiële bedreiging ervaren en het voortbestaan van de stam was nu in het geding. De door de regering toegezegde faciliteiten en voedselrantsoenen arriveerden vaak te laat, waren van slechte kwaliteit en ontoereikend. Dat leidde regelmatig tot honger, ondervoeding en ziekte onder de Dakotas. De indianen voelden zich bedrogen omdat de regering de afspraken uit de gesloten verdragen niet of onvoldoende nakwam.⁶⁵

In augustus 1862 was voor de Dakotas sprake van een noodsituatie. Er heerste hongersnood door de misoogst van het jaar daarvoor en het lang uitblijven van de jaarlijkse uitbetaling van de compensatie voor verloren land waardoor geen voedsel kon worden gekocht bij handelaren. Reservaatsbestuurder Galbraith weigerde het beschikbare voedsel voortijdig uit te delen. De blanke handelaren weigerden meer krediet te verlenen, ook al waren hun pakhuizen vol en wist men dat uiteindelijk het geld van de overheid zou komen. In deze uitzichtloze situatie werden de Dakotas diep geraakt door de opmerking van handelaar Thomas Myrick: 'Laat ze maar gras eten!' Er was een explosieve situatie ontstaan en er was in die omstandigheden maar weinig nodig om de tegenstellingen tot uitbarsting te laten komen. Dat gebeurde op 17 augustus 1862 toen enkele

65 Barac 1976, 99-100; Carley 1976:1-6; Wingerd 2010, 259-280; Anderson 2019, 27-33,50-54,72-77.

jonge Dakota mannen in Meeker County, ten noordoosten van Carver County, vijf kolonisten vermoordden, op zoek naar voedsel en drank. Zij vluchtten naar hun reservaat waar de indiaanse hoofdmannen beraad hielden over de ontstane situatie, wetend dat de blanken wraak zouden nemen, daarin gesteund door de militaire politie van Fort Ridgely en de federale legereenheid uit Fort Snelling. Chief Little Crow was de hoogste in aanzien. Hij veroordeelde het gebeuren en waarschuwde dat represailles van de blanken ertoe zouden leiden dat de indianen het onderspit zouden delven gezien de numerieke en technologische overmacht van de kolonisten en het leger. Hij kon het echter niet verkroppen dat de jonge krijgers hem van lafheid beschuldigden, en nam daarom hun uitdaging aan om de Dakotas te leiden in een opstand tegen de blanke nieuwkomers. Er was geen weg terug. Wel waarschuwde Little Crow de krijgers om alleen blanke mannen te doden en vrouwen en kinderen te ontzien.⁶⁶

Op 18 augustus vielen de Dakotas de *Upper and Lower Sioux Agencies* op het reservaat aan, de bestuursposten van de federale regering. De handelaar Myrick werd dood teruggevonden, zijn mond volgepropt met gras! Een dag later was het stadje New Ulm in Brown County waar vooral Duitse kolonisten zich hadden gevestigd het doelwit. Op 20 augustus volgden aanvallen op de militaire politiepost Fort Ridgely en de nederzettingen Lake Shetek en West Lake. Twee dagen later vond een grote aanval op Ridgely plaats en de dag daarna een tweede beleg van New Ulm. Deze gebeurtenissen vonden 100-120 kilometer ten westen en zuidwesten van Carver County plaats.⁶⁷

Toen Andrew J. Van Voorhes van de opstand hoorde repte hij zich naar het strijdtoneel en arriveerde bij Fort Ridgely op 21 augustus, de dag na de eerste indiaanse aanval. In de *Stillwater*

Messenger van de 26ste rapporteerde hij zijn bevindingen voor de lezers, vooral gebaseerd op interviews met de blanke betrokkenen. Hij begon met de mededeling dat op maandag 18 augustus, dezelfde dag dat de federale agent met het geld van de regering arriveerde, de indianen de regeringskantoren op het reservaat hadden aangevallen en blanken hadden vermoord. Dat leidde ertoe dat blanken uit de regio halsoverkop naar Fort Ridgely vluchtten in de hoop op bescherming. Vanuit het fort was Captain Marsh met 44 soldaten naar de *Lower Agency* bestuurspost getrokken maar werd door de indianen gedood, evenals de helft van zijn manschappen. Onder commando van Luitenant Gere waren slechts 25 soldaten achtergebleven in het fort, en een aantal van het detachement van Marsh wist daar terug te keren. Aan de gevluchte kolonisten werden vuurwapens uitgedeeld. Op dinsdag 19 augustus verscheen versterking in de vorm van Luitenant Sheehan uit Fort Ripley met 50 soldaten en Majoor Galbraith met 50 Renville Rangers, een militia overwegend bestaande uit mannen van gemengd indiaans-blanke afkomst (Barkwell 2008). Men hoopte dat weldra soldaten uit Fort Snelling zouden arriveren.

Op woensdag 20 augustus vielen de Dakotas Fort Ridgely aan en Van Voorhes levert een grafisch en gedetailleerd verslag van de strijd. Met zes kanonnen werd op groepen indiaanse krijgers geschoten waarna een vele uren durend beleg volgde. De soldaten, militia en gewapende kolonisten wisten de aanval af te slaan. Het aantal vijandelijke indianen werd door de militaire commandanten op 1.000 geschat maar Van Voorhes vond dat een niet onderbouwde schatting. Ook het aantal indiaanse krijgers dat werd gedood bleef onbekend omdat de indianen hun gesneuvelde krijgers meenamen als de omstandigheden dat toelieten.

66 Anderson 1986; 2019, 3-10,23-29,48-53,60-69,76-85; Wingerd 2010:287-312; Berg 2012, 76-77.

67 Strasser en Ubl 1978, 17-19.

Van Voorhes deed relaas van de tweede aanval op Fort Ridgely die op vrijdag 22 augustus plaats vond. Ditmaal was hij ooggetuige en maakte benauwde momenten mee. Van drie kanten werd het fort door de Dakotas aangevalen die nu over nog meer krijgers beschikten. De indianen slaagden erin om de veeschuur van het fort binnen te komen en lieten de paarden en muilieren ontsnappen. Hun poging om de pakhuizen met voedsel in brand te steken mislukte echter. Van twee uur s'middags tot half zeven s'avonds werd het fort aangevallen en verdedigd. Daarna trokken de indianen zich terug, met medeneming van hun gevallen broeders.

Op zaterdagochtend 23 augustus werden indiaanse krijgers waargenomen die langs het fort trokken en waarvan werd aangenomen dat zij waarschijnlijk op weg waren naar het stadje New Ulm om daar opnieuw de kolonisten aan te vallen. In die richting zag men de nacht daarna de lucht vuurrood kleuren. In Fort Ridgely werd van de relatieve rust gebruik gemaakt om de verdedigingsposten verder te versterken. Vooral de bijna 300 naar het fort gevluchte blanke vrouwen en kinderen maakten de verdediging moeilijk en er werd naarstig gezocht naar een mogelijkheid om hen te evacueren. Maar dat was onmogelijk zolang de versterkingen uit Fort Snelling uitbleven. Men vroeg zich af of die versterkingen door de indianen werden tegengehouden of dat de autoriteiten Fort Ridgely aan haar lot overliet. Van Voorhes besloot zijn verslag met de woorden: 'geschreven in grote haast'.

Eind augustus informeerde Van Voorhes zijn lezers over de laatste ontwikkelingen. Op 27 augustus arriveerde Captain Northrup met 160 man infanterie. Nog meer goed nieuws was dat gouverneur Sibley met 1000 soldaten bij Saint Peter in Nicollet County kampeerde waar

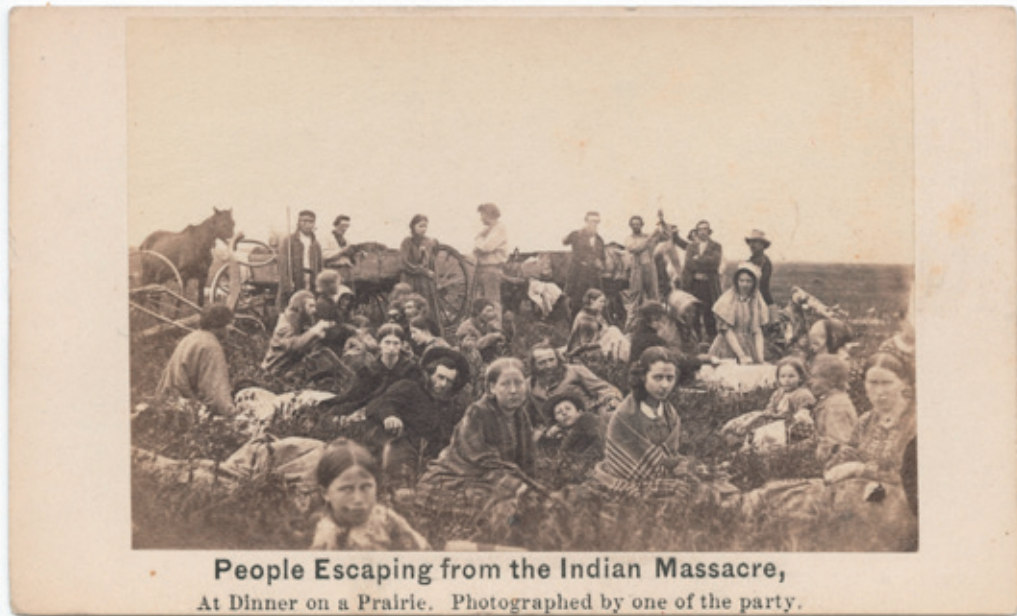
hij het beleg van Fort Ridgely te horen was geweest. Vanuit het basiskamp werden militaire acties tegen de indianen ondernomen, maar over het effect daarvan was nog weinig bekend. Van Voorhes sprak de hoop uit dat de regering niet met de Dakotas zou onderhandelen nu er enkele honderden blanke slachtoffers te betreuren waren. In de regionale kranten werden de indianen vaak 'rode duivels' genoemd.⁶⁸

De blanke kolonisten in Carver County waren aanvankelijk in rep en roer toen zij van de gewapende opstand van de indianen hoorden. Bijna drieduizend vluchtende kolonisten uit naburige counties kwamen in Chaska aan, vaak half gekleed omdat zij inderhaast huis en haard hadden verlaten om het vege lijf te redden door naar het oosten te trekken. Daaronder bevonden zich soms opvallend veel mannen en al snel begonnen de inwoners van Chaska hen van lafheid te beschuldigen omdat zij vrouwen en kinderen hadden achtergelaten. Ook de plotselinge aankomst en haastige doorreis van soldaten voedde de angst van de inwoners. Velen paktten in allerijl hun kostbaarheden bij elkaar en zochten een veilig heenkomen. Velen vluchtten oostwaarts naar de rivier die ontsnappingsmogelijkheden bood als dat nodig mocht zijn, sommigen ook naar Saint Paul waar zij zich beschermd voelden door de soldaten die in Fort Snelling waren gelegerd en in afwachting waren van verdere versterking om tegen de indianen in te zetten. In één geval drongen zoveel vluchtende kolonisten op een schip in Carver dat het dreigde te zinken en de kapitein zich genoodzaakt zag de trossen te kappen.⁶⁹

Ook een aantal recent aangekomen Limburgse emigranten sloegen op de vlucht. Zo hoorde Nicolaas Keris uit Einighausen het nieuws tijdens het middageten. Snel pakte hij de weinige kostbaarheden die hij bezat bij elkaar. Zoon Joseph droeg de waardevolle kof-

68 Het verslag van Van Voorhes over de gebeurtenissen van 21-27 augustus 1862 verscheen in zijn krant, de *Stillwater Messenger* van 26-8-1862 die op 28-8-1862 verscheen.

69 Saint Paul Daily Press, Aug 26, 1862; Hoisington 1996, 45; Anderson 2019, 148; van Heel en Schrijnemakers 2013, 17.

Vluchtende kolonisten; foto van Adrian J. Ebel, 21 augustus 1862 (Minnesota State Historical Society, Saint Paul: E91.4Sr19).

femolen. Het gezin vluchtte oostwaarts naar Chaska waar met een boot via de Minnesota River in ieder geval een uitweg was. Henricus Van Cleef en zijn gezin uit Born waagde het erop en zij zochten hun toevlucht op een klein onbewoond eiland, dat in Waconia Lake lag. De indianen noemden het meer *Meday Wa Ko Ni Ya*, dat 'leven gevend water' betekent. Enkele andere kolonisten zochten met hun gezinnen toevlucht op het grotere *Big Island* in Lake Minnetonka.⁷⁰ Een aantal Limburgse emigrantengezinnen was onderweg naar Carver County maar toen zij het nieuws over de indiaanse opstand hoorden kozen ook zij ervoor om de ontwikkelingen in de hoofdstad Saint Paul af te wachten. Het noodgedwongen verblijf daar was niet alleen een emotionele belasting gezien de ongewisse toekomst maar ook een financiële belasting vanwege de extra kosten van

onderdak en maaltijden.

In Chaska werden gevluchte gezinnen eerst ondergebracht in een kerk en hotel, en bij particulieren. Vervolgens werden de vrouwen en kinderen bijna allemaal naar Shakopee of Saint Paul in veiligheid gebracht. In Chaska waar de noodtoestand werd uitgeroepen werd een burgermilitie georganiseerd en de verdediging gepland. Zij die achterbleven maakten zich gereed om bij het eerste teken van indiaanse aanwezigheid te vluchten. Eenmaal brak paniek uit toen een ruiter de nederzetting binnenstormde en uitriep dat de indianen in aantocht waren.⁷¹ Het was een ontwikkeling die de Limburgse landverhuizers en andere kolonisten volledig verraste. In Glencoe, 40 kilometer ten westen van Chaska, werd een legerpost ingericht. De soldaten trokken door Carver County, deels tot opluchting van de lokale bevolking,

⁷⁰ Hoisington 1996, 44; Lommen-Salden 2009, 38,47,102.

⁷¹ Barac 1976, 101; Hoisington 1996, 44.

maar ook zorgwekkend omdat het om onervaren en slecht uitgeruste rekruten ging.

Het laatste verslag van krantenman Van Voorhes verscheen in de *Stillwater Messenger* van 2 september. Hij rapporteerde dat de naar Fort Ridgely gevluchte vrouwen en kinderen van de kolonisten inmiddels door het leger naar Saint Peter waren gebracht en veilig werden geacht. De Renville Rangers hadden zich teruggetrokken nu de strijd geluwd was. Van Voorhes beschreef de noodsituatie in en om Fort Ridgely nogmaals en herinnerde aan de talloze onschuldige blanke slachtoffers die de indianen hadden gemaakt. Hij pleitte voor een 'niets ontziende uitroeiingsoorlog tegen alle Dakota Sioux' en eiste het bloed van alle indianen, ongeacht geslacht of leeftijd, als boete voor het bloedvergieten dat zij onder blanke kolonisten hadden aangericht.

Terwijl de kolonisten dit blijkbaar geruststellende nieuws lazen vond bij Redwood Falls, Renville County, de *Battle of Birch Coulee* plaats, ongeveer 150 kilometer ten westen van Carver County. Thomas Van Etten, een nazaat van een Noord-Brabantse familie die zich al in de zeventiende eeuw in Noord-Amerika had gevestigd, was ooggetuige van de confrontatie. Van hem zijn twee brieven bewaard gebleven met persoonlijke indrukken en feitelijke informatie over wat gebeurde.⁷²

Van Etten was maar net in dienst getreden toen hij begin augustus met een groep soldaten naar het Dakota reservaat werd gestuurd vanwege de opstand die onder de indianen was uitgebroken. Op 2 september werd zijn legerkamp bij Birch Coulee door de indianen aangevallen. Alle tachtig paarden werden gedood en de soldaten zochten dekking achter de dode dieren omdat het terrein weinig beschutting bood. Na een acht uur durend vuurgevecht trokken de indianen zich terug. Van Etten telde veertien

dode kameraden en 45 gewonden, een nederlaag die hard aankwam. De gevallen werden samen begraven en Van Etten's legereenheid werd als versterking naar Fort Ridgely gestuurd. Hij betreurde het dat er te weinig soldaten en volwassen mannen waren om hard terug te slaan omdat de meesten werden ingezet in de burgeroorlog die tussen de noordelijke Unie en Zuidelijke Confederatie woedde. De Dakotas hadden vele kolonisten vermoord en boerderijen in brand gestoken. Verreweg de meeste blanken uit de wijde omtrek waren op de vlucht geslagen en zochten hun heil in het oosten, in Saint Paul en bij Fort Snelling. Door zijn eerste ervaringen op het slagveld realiseerde Van Etten zich dat conventionele strategieën van het leger tegen indianen niet effectief waren maar dat het leger guerrilla-tactieken moest toepassen, zowel om zich te verdedigen als aan te vallen. Blijkbaar had Van Etten een goede indruk achtergelaten want na de Dakota Opstand werd hij bevorderd tot kwartiermeester van het leger in Saint Peter.⁷³

In de week na de *Battle of Birch Coulee* vielen de Dakotas Fort Abercrombie over de grens van Minnesota in Dakota Territory aan, en op 4 september in Zuid-Minnesota de nederzettingen Forest City (Meeker County) en Hutchinson in het aan Carver County grenzende McLeod County. Daar had de van Hollandse afkomst zijnde Richard van der Vort een jaar geleden bij Fair Haven een boerderij gekocht. Samen met andere vrijwilligers haastte hij zich naar Hutchinson om de inwoners te beschermen. Die hadden zich verschanst in een in allerijl gebouwde palissade en waren in staat de aanval af te wenden, maar de indianen staken wel huizen en boerderijen in brand en plunderden de voedselvoorraden. Daarna begaf Van der Vort zich noordwaarts naar Stearns County waar hij kolonisten hielp bij het bouwen van een fort bij

72 Nicollet County Historical Society, Saint Peter, MN: Van Etten brieven: Fort Ridgely, 5-10-1862 en Saint Peter, 11-2-1863; Peterson 2012.

73 Christgau 2012.

Maine Prairie. Iets later raakte hij gewond bij Green Lake.⁷⁴ Twee dagen later werd Fort Abercrombie opnieuw aangevallen. Het beleg van de legerbasis duurde bijna zes weken maar de versterking hield stand.⁷⁵

De opstand onder de Dakotas was geenszins algemeen. De meeste lokale leiders vonden gewelddadig verzet heilloos en vreesden repercussies door het leger. Zij slaagden er echter niet in om Little Crow en de radicale jonge krijgers tot andere gedachten te bewegen. Het zogenaamde ‘oorlogskamp’ bestond slechts uit ongeveer vijftien procent van de mannelijke krijgers, maar deze waren vastberaden. In die situatie vluchtten veel vreedzaam gezinde indiaanse gezinnen naar het noorden van Minnesota, soms tot in Canada, terwijl andere westwaarts trokken, de grasvlakten op, waar nog geen kolonisten of legerposten waren. Indianen verenigd in een ‘vredeskamp’ waarschuwden blanke gezinnen voor de opstand zodat zij een veilig heenkomen konden zoeken. Soms werden de blanken geëscorteerd door bevriende indianen. In andere gevallen beschermden indianen blanke krijgsgevangenen, vooral vrouwen en kinderen, tegen geweld tijdens hun gevangenschap. Vooral indiaanse vrouwen wisten krijgers van onbezonnen daden af te houden.⁷⁶

De inwoners van Chaska en Carver County werden wekelijks op de hoogte gehouden van het verloop van de strijd via berichten in de *Valley Herald* die in Chaska werd gepubliceerd. Op 11 september 1862 schreef de krant dat de aanleiding tot de indiaanse opstand triviaal was, daarmee de noodsituatie van de indianen bagatelliserend. De redacteur adviseerde het sluiten van een overeenkomst met de indianen waardoor de blanke gevangenen werden vrijgelaten, en bepleitte dat daarna het verdrag werd gebro-

ken evenals iedere indianenschedel! Ook pleitte de krant meermaals voor schadeloosstelling van de blanke kolonisten door de staat Minnesota en de federale regering. In kranten in de hoofdstad Saint Paul en de zuidoostelijke plattelandscounties werd ongeremd gepleit voor het uitmoorden van de Dakotas, een geluid dat ook in overheidskringen op staats- en nationaal niveau werd gehoord. In zijn eigen krant riep Van Voorhes op tot: ‘Vrede onder geen beding! Dood aan de barbaren.’⁷⁷ Op 18 september 1862 berichtte de *Valley Herald* dat afgevaardigden in het staatsparlement eisten dat de jaarlijkse betalingen aan de indianen door de federale regering werden gestaakt en het geld werd gebruikt om blanke kolonisten voor hun materiële verliezen te compenseren.

In de loop van september 1862 begonnen de verhoudingen in de Dakota Opstand langzaam maar zeker te verschuiven. Minnesota gouverneur Alexander Ramsey vroeg Kolonel Henry Sibley om zijn plan uit te voeren om eerst over de vrijlating van de krijgsgevangenen blanke kolonisten en hun gemengdbloedige medestanders te onderhandelen en vervolgens het neerleggen van de wapens door de Dakotas. Daarna wilde Ramsey de indianen uitroeien of de staat uit drijven. De onderhandelingen mislukten en dat leidde op 23 september tot een beslissend treffen tussen het leger en de Dakotas bij Wood Lake in Yellow Medicine County, 150 kilometer ten westen van Carver County. Het federaal leger had de overhand en de indianen verloren het geloof in een eindoverwinning. Op 26 september gaven de meeste krijgers zich over en werden de 269 krijgsgevangenen vrijgelaten. Ongeveer 1.200 Indianen gaven zich ter plaatse over en later voegden zich nog 800 stamgenoten bij hen, mannen, vrouwen en kinderen. Ongeveer 400 indiaanse mannen moesten ter

74 Atwood 1895, 57; Mitchell 1915/2, 884-885; Botz 2014, 7-10.

75 Johnson 1957.

76 Anderson en Woolworth 1988, 61-62,99,168-169,205-215,219-223,255-258.

77 Berg 2012:207-208; Anderson 2019:159-162.

plaatse voor een militaire rechtbank verschienden die 300 van hen ter dood veroordeelde en 70 vrijspak. Hoewel President Lincoln medeverantwoordelijk was voor de omstandigheden die tot de opstand hadden geleid, was hij zich bewust van de noodzaak tot hervormingen van het indiaans beleid. Na de overgave van de Dakotas waarschuwde hij voor executies die later ongefundeerd zouden blijken, daarin geadviseerd door kerkelijke en humanitaire organisaties in het oosten. Daarom werden de andere mannelijke indiaanse krijgsgevangenen naar de stad Mankato in Blue Earth County gebracht, 90 kilometer ten zuiden van Carver County. Later zou blijken dat een aantal van de terechtgestelde indianen niet schuldig was aan de hen ten laste gelegde misdaden en dat werkelijke daders hadden weten te vluchten. Wraak was een belangrijke drijfveer voor de behandeling van de Dakota's door het leger na afloop van de vijandelijkheden.⁷⁸

Toen na verloop van tijd het leger aan de winnende hand was en de indianen steeds verder in het gedrang raakten, durfden de gevluchte kolonisten weer naar huis en haard terug te keren. Het gezin Van Cleave uit Born was blij hun onderduikplek op het eiland in Waconia Lake te kunnen verlaten en opgelucht dat zij hun huis aantreffen zoals op de dag dat zij het hadden verlaten. Het gezin van Nicolaas Keris uit Einighausen dat naar Chaska was gevlucht kwam ook thuis waar alles nog hetzelfde was.⁷⁹

Na de opstand

Slechts een minderheid van de Dakotas had aan de opstand deelgenomen, maar daar hadden de blanke kolonisten weinig oog voor: wraak was de overheersende emotie. In haar editie van 16 oktober 1862 bepleitte de *Valley Herald* dat ook de indianen die zich afzijdig van de opstand

hadden gehouden zwaar gestraft moesten worden. Na de indiaanse opstand begonnen een aantal blanke kolonisten met de jacht op indianen en werd iedere Dakota die men te pakken kreeg gedood. Zij kregen de kogel of werden opgehangen. Daarbij werd geen onderscheid gemaakt tussen indianen die aan de opstand hadden deelgenomen of indianen die er zich hadden verzet of zelf waren gevlucht voor het geweld. Op 16 oktober 1862 schreef Jacob van Mulken vanuit Chaska naar zijn zoon in Holtum:

'Wat aangaat den oorlog tusschen Zuiden en Noorden (PH: de Burgeroorlog) daar behoeft gij geen grooten angst voor te hebben, maar den oorlog tussen Noorden en de Indianen die is grof geweest, de Indianen hebben de witte zoo barbaarsch mishandelt dat het te slecht is om te schrijven want ik weet dat de brieven gelezen worden van kinderen of hooren lezen dus volgens kunt gij denken hoe het gegaan heeft met die menschen. Maar nu gaat het hun ook zoo, alle dagen veel dood gemaakt en veel aan de galling gehangen dat is voor hun een groote schande.'

De brief werd op 22 november 1862 afgedrukt in de *Mercurius*, het weekblad voor Sittard en omgeving.⁸⁰

Na de beëindiging van de militaire acties tegen de Dakota Sioux in Minnesota meldde de *Valley Herald* haar lezers op 29 november: '*Chaska is safe!*' De inwoners van Minnesota waren onthutst vanwege het pleidooi voor clementie door kerkelijke en charitatieve organisaties uit de oostelijke staten. Binnen Minnesota lag dat heel anders en was er een grote mate van eensgezindheid over een keiharde aanpak van de indianen. Een uitzondering van naam

78 Chomsky 1990; Nichols 2000; Wingerd 2010:312-327; Berg 2012; Haymond 2016; Anderson 2019, 217-231.

79 Lommen-Salden 2009, 38,47,102.

80 Ook in Engelse vertaling in: Dols 1989, 50-51.

was de episcopale bisschop Henry B. Whipple die wees op de schrijnende behandeling van de indianen door de blanken en het indiaans beleid van de regering dat hij karakteriseerde als een 'enorme kwaadaardigheid'.⁸¹ Een andere uitzondering was Sarah Wakefield, de echtgenote van de arts John Wakefield die onder de Dakota Sioux op het reservaat werkte. Zij had oog voor het lot van de indianen, het verlies van hun geboortegrond en onafhankelijkheid, de hongersnood die heerste, en het wanbestuur op het reservaat. Tijdens de opstand werd zij met haar kinderen gegijzeld en enige tijd door de indianen gevangengehouden. Een krijger genaamd Chaska beschermde haar en zorgde dat zij na de vijandelijkheden veilig kon terugkeren. Sarah Wakefield vond dat de indianen haar tijdens de gevangenschap beter behandelden dan de Amerikaanse soldaten na haar vrijlating. Zij pleitte voor het leven van Chaska die haar beschermde, maar tevergeefs. Haar opvattingen en houding leverden haar hoon en haat op van de blanke kolonisten.⁸²

In het zuidoosten van Minnesota werden in veel plaatsen bijeenkomsten gehouden om het ongenoegen van de lokale bevolking met enige coulance wat betreft de indiaanse krijgsgevangenen onder de aandacht te brengen van de autoriteiten. In de *Valley Herald* van 29 november riep een groep kolonisten de inwoners van Chaska op om bijeen te komen en te bepalen op welke wijze men de president kon overtuigen om de terechtstelling van indiaanse krijgers te verzekeren. De kop van het artikel luidde: *'Indians! Hang them, or not hang them, that's the question.'* Op 3 december vond een bijeenkomst plaats die vrijwel zeker werd bijgewoond door een aantal Limburgse emigranten. Een resolu-

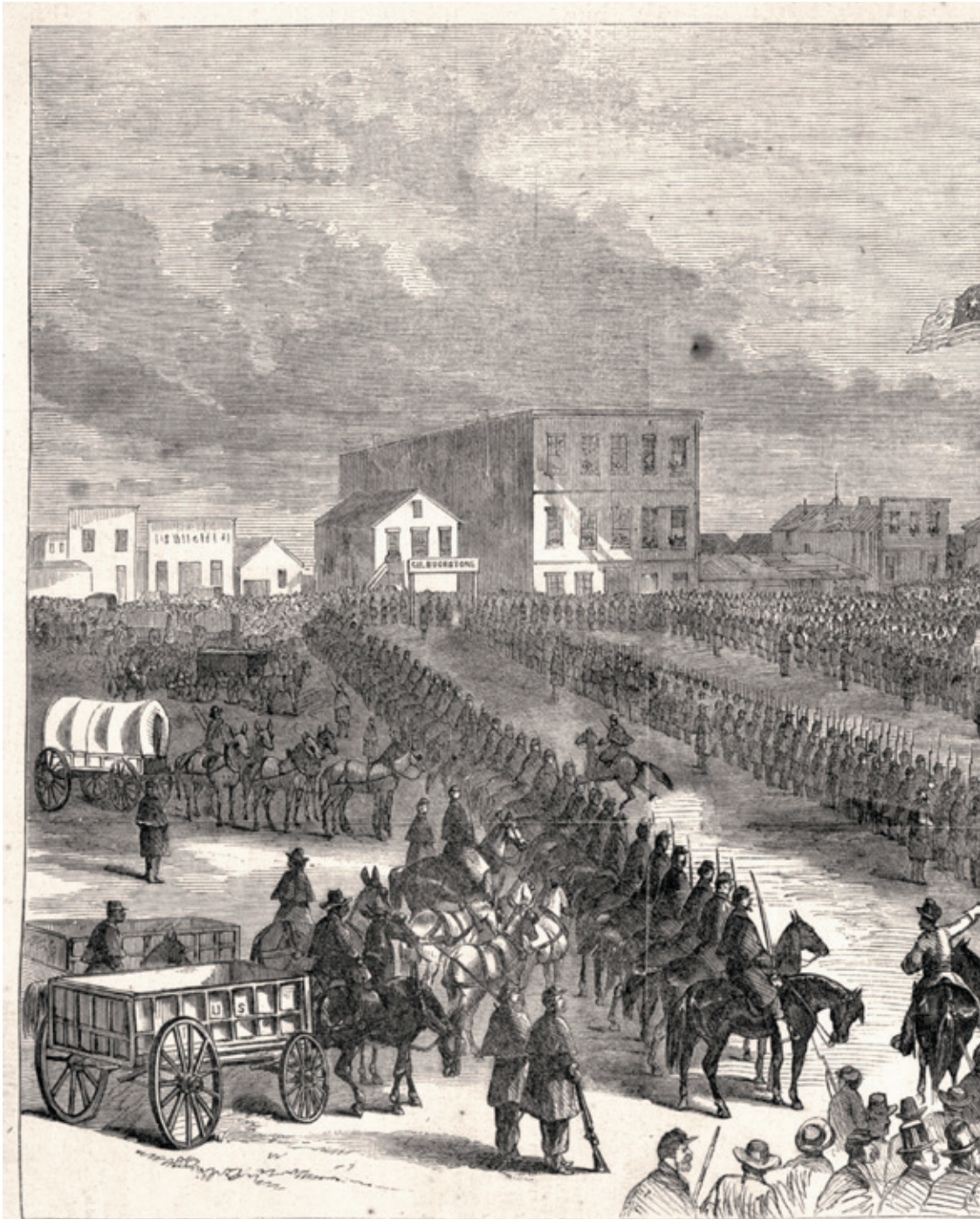
tie werd ondertekend door bijna tweehonderd aanwezigen en daarin werd geëist dat de gevangenen krijgers terechtgesteld zouden worden. In de volksmond werd gesproken over de *'Indian choke'*, de indiaanse wurging! Een brief met die eis werd naar president Lincoln gestuurd. Daarin werd duidelijk gemaakt dat de kolonisten de indianen geenszins als oorlogsgevangenen zagen, want er was geen sprake van oorlog tussen de indianen en de kolonisten. De indianen hadden de vreedzame blanken laaghartig overvallen en trachten uit te moorden. De bevolking rekende erop dat de president rechtvaardig zou oordelen over de daders. Maar ook dat hij het pleidooi van religieuze en humanitaire organisaties voor clementie zou negeren gezien de laaghartigheid van de wandaden. Dit was de algemene houding onder de kolonisten in de regio. Het is waarschijnlijk dat de Limburgse kolonisten die visie deelden en dat een aantal van hen de resolutie ondertekenden. Inzicht in de situatie waarin de Dakota Sioux waren komen te verkeren door verlies van hun afhankelijkheid, land en bestaansmogelijkheden was vrijwel afwezig en van enig begrip voor de nood situatie van de Dakota Sioux die in de zomer van 1862 van de honger dreigden om te komen bleek niets.⁸³

Bijna 1600 indianen werden naar Fort Snelling gebracht voor internering in wat door sommigen een concentratiekamp is genoemd. In november trokken enkele van deze gevangentransporten door Carver County, uitgewoond door blanke toeschouwers. Eerder was een dergelijk transport in het naburige McLeod County door gewapende blanken aangevallen. De grootste stoet was meer dan zes kilometer lang en bestond vrijwel geheel uit vrouwen en

81 Meyer 1967, 138-139,259-269,275-292,398-401; Allen 2008; Berg 2012, 56-57,132-134,212; Niebuhr 2014.

82 Wakefield 1864; Berg 2012:35-37,164-170,227-230,252-255,292-296. Feike Feikema, nazaat van Friese emigranten en geboren in het westelijk grensgebied van Iowa en Minnesota, publiceerde in 1964 onder zijn auteursnaam Frederick Manfred de roman *Scarlet Plume* over de Dakota Opstand. Het perspectief is dat van een blanke kolonistenvrouw die door de Sioux gevangen wordt genomen maar goed wordt behandeld, geïnspireerd door het verhaal van Sarah Wakefield (Derounian-Stodola 2009, 301-302).

83 *Valley Herald* (Chaska), 29 november en 20 december 1862; Barac 1976, 103. Helaas is de resolutie uit Chaska niet bewaard gebleven.

THE EXECUTION OF 38 SIOUX INDIANS BY THE U. S. AUTHORITIES, AT MANKATO,

MINNESOTA, FRIDAY, DECEMBER 26.—FROM A SKETCH BY W. H. CHILDS.—SEE PAGE 279.

Terechtstelling van 38 indiaanse mannen in Mankato op 26-12-1862 (naar een schets van W.H. Childs; Minnesota State Historical Society, Saint Paul: E91.4Sp49).

kinderen, ongeveer 1800 in getal. Na aankomst in het fort werden de mannen van hun vrouwen en kinderen gescheiden. Dat werd gevolgd door een reeks verkrachtingen van indiaanse vrouwen door soldaten, en zelfs gevallen van gebruik van vrouwen als doelwit tijdens schietoefeningen.⁸⁴ Uiteindelijk werden de ter dood veroordelingen van 39 krijgers bevestigd. Pater Ravoux doopte de meeste van hen voordat allen op 26 december 1862, de dag na kerstmis, in de stad Mankato publiekelijk werden opgehangen. Dit was de grootste massa-executie in de geschiedenis van de Verenigde Staten. Later volgden nog twee terechtstellingen. Thomas van Etten was getuige van de executie van de Dakota mannen.⁸⁵ Amerikaanse nazaten van de familie van Jan Aretz die in 1862 vanuit Holtum naar Carver County emigreerde vertellen dat hun voorvader een van de bewakers van de indiaanse gevangenen in Mankato en Fort Snelling was. Dat komt echter niet overeen met zijn officiële diensttijd die van februari 1864 tot november 1865 duurde. Mogelijk was hij lid van een burgermilitie die legereenheden incidenteel bijsprongen. In haar editie van 3 januari 1863 berichtte de *Valley Herald* uitgebreid over de executie zodat alle inwoners van Carver County er kennis van konden nemen.⁸⁶

Door een uitbraak van mazelen in de winter van 1862-1863 stierven 300 indianen, vooral vrouwen en kinderen, tijdens hun internering in Fort Snelling. In het voorjaar van 1863 waren inwoners van Carver County er getuige van dat 300 mannelijke indiaanse krijgsgevangenen vanuit het strafkamp bij Mendota met de stoomboot *Favorite* werden vervoerd naar hun nieuwe deportatie-oord, het strafkamp McClellan bij de stad Davenport in Iowa. Daar

zouden zij drie jaar verblijven en bijna honderd van hen sterven. De overlevenden eindigden op een klein reservaat in Nebraska. Alle andere gevangenen, mannen, vrouwen en kinderen, werden gedeporteerd naar een reservaat in South Dakota, Crow Creek genaamd, waar kort na aankomst 300 van hen omkwamen van honger.⁸⁷

De haat tegen Dakota indianen zat zo diep dat begin 1863 de staat Minnesota 200 dollar uitloofde voor iedere indiaan die werd gedood, ongeacht leeftijd of geslacht. Op 3 juli 1863 troffen twee kolonisten twee indiaanse mannen aan in de omgeving van Hutchinson, Meeker County, waar ongeveer een jaar eerder de Dakota Opstand was uitgebroken. De indianen plukten bessen maar werden door twee blanke jagers vanuit een hinderlaag neergeschoten. De oudere indiaan was dood en werd gescalpeerd en onthoofd. Op 28 juli werd de dode geïdentificeerd als Little Crow, de noodlottige leider van de Dakota Opstand.⁸⁸

Over het aantal doden dat de Dakota Opstand kostte wordt nog steeds getwist, vooral omdat wraakgevoelens het zicht op de feiten ook na 160 jaar vertroebelt en nogal wat amateurhistorici zich met dit thema hebben beziggehouden en weinig accuraat zijn. De meest betrouwbare cijfers en schattingen zijn gebaseerd op historisch onderzoek van primaire bronnen. Op basis daarvan wordt aangenomen dat ongeveer 500-600 blanken tijdens de Dakota opstand werden gedood, waarvan ruim driekwart kolonisten en iets minder dan een kwart soldaten. Het aantal indiaanse doden wordt geschat op ten minste 200-300 tijdens de opstand, maar mogelijk zijn er dat meer want een officiële registratie van indianen ontbrak in

84 Monjeau-Marz 2006.

85 Mitchell 1915/2, 884; van Heel en Schrijnemakers 2013, 31.

86 Een van de stroppen waarmee de Indianen in Mankato werden opgehangen bevindt zich in de collectie van het Minnesota State Historical Society in Saint Paul (inv. nr. 3333.H474).

87 Meyer 1967:145-154; Barac 1976:102-103; Carlson 2004; Wingerd 2010:327-338; Berg 2012; Canku en Simon 2012; Anderson 2019:276-280.

88 Treney 1962.

Dakota Sioux indianen in Zuid-Minnesota, ca. 1860-1870 (Nicollet County Historical Society, Saint Peter, Minnesota: E7410).

die tijd. Daarnaast werden 41 indianen terechtgesteld, overleden ongeveer 500 Dakotas tijdens hun gevangenschap in Fort Snelling en Camp Kearny, en stierven 300 stamleden door hongersnood na hun deportatie naar South Dakota.⁸⁹ Onder de slachtoffers waren vrouwen, kinderen en ouderen oververtegenwoordigd.

In de Nederlandse landelijke en regionale kranten kreeg de Dakota Opstand weinig aandacht. Veelal ging het in de overzichten van buitenlands nieuws over een eenregelige mededeling over de opstand, doden onder de kolonisten, militaire acties, en de terechtstelling van indiaanse krijgers. Zo meldde de *Noord-Brabander* op 29 januari 1863:

‘Men zal zich uit de Amerikaansche berigten herinneren, dat de militaire rechtbank van Minnesota onlangs ruim 300 indianen,

wegens moord en roof op de blanken gepleegd, tot de galg had veroordeeld, en dat het vonnis naderhand in dien zin is gewijzigd, dat slechts negenendertig hunner den dood zouden ondergaan. De straf is thans aan de gekondemneerden voltrokken.’

Het was duidelijk dat Minnesota vanaf 1863 als voorgoed veilig werd beschouwd en kolonisten uit Europa er een nieuw bestaan konden opbouwen.

Vanaf 1863 werd in Carver County en zuidoost Minnesota alleen nog maar over gewapende conflicten tussen indianen en blanken in het noorden van de staat en verder naar het westen bericht. Daar vond een reeks militaire campagnes plaats om ook de ook centrale en westelijke Sioux definitief te verslaan, resulterend in de slachting van 300 indianen door het federale leger bij Wounded Knee in 1890.⁹⁰

89 Saterlee 1923; Dahlin 2007.

90 Carley 1976, 87-92; Beck 2013.

Leden van de families Jeurissen (Holtum), Van Sloun (Born) en Welters (Echt) waarvan de eersten zich in 1862-1863 in Carver County vestigden (Chanhassen, Carver County, ca. 1912; dank aan Irma Lommen-Salden).

Limburgse emigratie hervat

De Dakota Opstand had slechts een beperkt effect op de emigratie en vestiging van Limburgers in Carver County, Minnesota. Zij die al onderweg waren werden korte tijd opgehouden in Saint Paul. Anderen stelden hun vertrek uit Nederland enkele weken of maanden uit en vertrokken na het nieuws dat de opstand was neergeslagen en de indianen naar het verre westen werden gedeporteerd. In november 1862 arriveerden enkele gezinnen en alleenstaanden die met de bark *Corinne* vanuit Antwerpen naar New York waren gevaren in Carver County. Het betrof de families Bosch, van Boven, Geurtz, Vervoort en Timmerman

en de alleenstaande mannen Dorpmans, Geijsen en Meijers. Toen er meer geruststellende berichten uit Minnesota volgden kwam de emigratie weer echt op gang. Op 22 april 1863 legde het stoomschip *Germania* aan in New York, komend uit Antwerpen, en ging een grote groep Limburgse gezinnen aan wal om zich naar Minnesota te begeven. Onder hen waren leden van de families Beckers, Brouns, Coenen, Delsing, Deuss, Dols, Donnay, Driessen, Grins, Hees, Heynen, Laumen, Leenders, van de Lohe, Maassen, van Mulken, Paulissen, Peulen, Ramakers, Roers, Savelkoul, Schoemakers, Schrijnemakers, Schuffelen, Simons, van Sloun, Smeets, Staken, Tholen,

Tummers, de Vos, Walemberg, en Wellers.⁹¹ Ongeveer 700 personen, bijna vier procent van de bevolking uit de regio die wij nu Westelijke Mijnstreek noemen, emigreerde naar Minnesota tussen 1861-1864. Daarna nam het aantal Limburgse emigranten af en in de zomermaanden van 1864 kwam een (voorlopig) einde aan de toestroom van landverhuizers uit de provincie, maar uit andere delen van Europa en de oostelijke Verenigde Staten bleven kolonisten toestromen.⁹² De vestiging van Limburgers in Carver County is in twee gevallen in topografische namen gedocumenteerd: Meuwissen Lake in Cologne en Donders Lake in Waconia. Het kleine plaatsje Bongard(s) ten westen van Chaska is misschien vernoemd naar de gelijknamige familie uit Limburg die zich daar vestigde, alhoewel deze naam ook onder Duitse kolonisten uit het naburige Rijnland meerdere keren voorkwam.

In 1868 werd in opdracht van de staat Minnesota een Nederlandstalige brochure gepubliceerd om landverhuizers uit Nederland te werven. Bewust van het feit dat er emigranten waren die vanwege de Dakota Sioux opstand nog twijfelden om zich daar te vestigen werd daarin kort en krachtig bericht dat het federale leger de indiaanse opstandelingen definitief had verslagen, de belangrijkste krijgers had opgehangen, en de stam gedeporteerd had naar de overzijde van de Mississippi River waar zij geen gevaar meer vormden. De belangstelling in Nederland voor emigratie naar Noord-Amerika en vestiging in Minnesota, vooral vanuit Limburg, was zodanig dat binnen enkele maanden een tweede druk nodig was om aan

de vraag te kunnen voldoen.⁹³ Kort daarna begonnen ook Nederlanders met het publiceren van promotionele literatuur om de landverhuizing naar Minnesota te stimuleren en investeringen in Amerikaanse spoorwegen in die staat te bevorderen.⁹⁴ Vooral tussen 1869 en 1873 zouden nog op kleine schaal gezinnen en alleenstaanden uit Limburg volgen, mede aangelokt door deze promotionele lectuur en door de brieven van familie en bekenden over de goede leefomstandigheden en toekomstvooruitzichten in Minnesota.

Ten slotte

In tegenstelling tot de protestantse emigranten uit Nederland hebben de katholieke landverhuizers uit Limburg geen blijvende Nederlandse enclaves in Carver County gevormd. Al snel na vestiging hebben zij zich door huwelijken vermengd met (nazaten van) Amerikaanse en Europese kolonisten, vooral van Duitse origine, en zich over een groter gebied verspreid. In de volkstelling van 2010 gaf 41,7 procent van de bevolking op van Duitse origine te zijn, 4,4 procent van Zweedse en 3,5 procent van Engelse. Onder de categorie van 'Europeanen' (5,5 procent) vallen waarschijnlijk personen die een Nederlandse afkomst opgaven.⁹⁵ De relatief snelle assimilatie van Minnesota Limburgers in de Amerikaanse samenleving is tevens de verklaring waarom aan hun emigratie zo weinig aandacht is besteed door historici en andere onderzoekers. Daarentegen heeft de landverhuizing van Limburgers (en Brabanders) en hun nu nog bestaande etnische enclaves in Wisconsin wel

91 Voor passagierslijsten zie: Irma Lommen-Salden's webpagina: www.limburgemigrantpage.nl/passagierslijsten en Van Heel en Schrijnemakers 2013 die zowel passagierslijsten presenteren (pp. 25-28) als uitgebreide gezinslijsten (pp. 28-336). De Amerikaanse kunstenaar Frank Van Sloun (1879-1938) die vooral in California werkte had Limburgse voorouders uit Born die naar Minnesota emigreerden (Desgrey 1975).

92 Thijssen 1989, 140,143; Beck 2000, 173-177.

93 Hewitt 1868, 20.

94 Kloos 1866, 1867; Oosterwijk Bruyn 1868; Pas 1868; NPRC 1873.

95 U.S. Census Bureau, Department of Commerce; Washington DC, 2010.

de aandacht van historici getrokken.⁹⁶ Hier ligt een toekomstige onderzoekstaak voor migratiehistorici en historische demografen.

De Dakota Sioux werden in de jaren na 1862 gedeporteerd naar reservaten in South Dakota, North Dakota en Nebraska waar zij in isolement, afhankelijkheid en armoede probeerden te overleven. In Zuid-Minnesota konden zich na verloop van tijd slechts vijf kleine Dakota enclaves standhouden: Upper Sioux (Granite Falls, Yellow Medicine County), Lower Sioux (Morton, Renville County), Prairie Island (Welch, Goodhue County), Shakopee (Scott County), grenzend aan Chaska in Carver County, en Mendota (Dakota County). Alleen de eerste vier worden door de federale overheid erkend.⁹⁷ De Dakota Sioux en de indianen in het algemeen vormen nu slechts een zeer kleine ethnische minderheidsgroep in het overwegend blanke Euro-Amerikaanse Noord-Amerika en zijn overwegend gerelegeerd tot de sociaal-economische marges van de samenleving, hetzij op geïsoleerde reservaten op het platteland, of in maatschappelijk zwakke buurten in steden.⁹⁸

In 2012 werd in Minnesota de Dakota Opstand herdacht. Na anderhalve eeuw riep gouverneur Mark Dayton op tot herinnering en verzoening. Terugkijkend op de geschiedenis verklaarden de stadsbesturen van Minneapolis en Saint Paul 2013 tot het 'Jaar van de Dakotas' en noemden de behandeling van de indianen door de regering, het leger en blanke kolonisten voorafgaande aan de opstand en daarna 'genocide', volkerenmoord in fysieke en culturele zin. In een aantal gevallen zoeken blanke Euro-Amerikaanse en indiaanse Dakota gemeenschappen toenadering tot elkaar.⁹⁹ In de blanke

plattelandsgemeenschappen van zuidoost Minnesota staat men daar echter met gemengde gevoelens tegenover en is men veelal niet in staat om de kolonisatie van Minnesota door de Euro-Amerikaanse landverhuizers, hun voorzaten, mede te zien als het resultaat van een geschiedenis van veelal gewelddadige verovering van indiaans land, verdrijving van inheemse gemeenschappen, vernietiging van Indiaanse voedselbronnen, uitroeing van hele indiaanse gemeenschappen door uit Europa geïntroduceerde epidemieën, en gedwongen culturele assimilatie van de overlevenden onder toezicht van overheid, leger, kerken en charitatieve organisaties. De gebeurtenissen in 2020 rond de *Black Lives Matter* beweging waarbij ook indianen betrokken raakten en het neerhalen van standbeelden van Columbus, ook in Minnesota's hoofdstad Saint Paul, heeft de historie op dramatische wijze geactualiseerd.¹⁰⁰

96 Schreuder 1989; Stekelenburg 1996; Versteegen 2016.

97 Meyer 1967, 342-357.

98 Hovens 1977, 102-112; 1979; 1981.

99 Wilson 2006.

100 Het valt te bezien hoe het in Rotterdam in ontwikkeling zijnde museum over landverhuizing van Nederlanders naar Noord-Amerika de geschiedenis zal presenteren.

Literatuur

- Albers, Patricia C., 2001: Santee, in: R.J. DeMallie, red., *Plains: Handbook of North American Indians* 13/2:761-776; Washington.
- Allen, Anne Beiser, 2008: *And the wilderness shall blossom: Henry Benjamin Whipple, churchman, educator, advocate for the Indians*, Afton.
- Anderson, Gary Clayton, 1986: *Little Crow: spokesman for the Sioux*, St. Paul.
- Anderson, Gary Clayton, 1997: *Kinsmen of another kind: Dakota-White relations in the Upper Mississippi Valley, 1650-1862*, St. Paul.
- Anderson, Gary Clayton, 2019: *Massacre in Minnesota: The Dakota War of 1862*, Norman.
- Anderson, G.C. en A.R. Woolworth, red., 2008: *Through Dakota eyes: narrative accounts of the Minnesota Indian war of 1862*, St. Paul.
- Appel, Livia en Blegen, Theodore C., 1923: Official encouragement of immigration to Minnesota during the Territorial period, in: *Minnesota History* 5:167-203.
- ARBC, 1976: *The Dutch in America and southwestern Minnesota*, Leota.
- Barac, LaVonne E. e.a., 1976: *Chaska: a Minnesota River city: the 1800s*, Chaska.
- Barkwell, Lawrence J., 2008: *Renville's Soldiers and the Renville Rangers: the "Tokadentee" or "Prairie Dogs,"* Winnipeg.
- Beck, Paul, 2000: *Soldier, settler and Sioux: Fort Ridgeley and the Minnesota River valley, 1853-1867*, Sioux Falls.
- Beck, Paul N., 2008: *Inkpaduta: Dakota leader*. Norman.
- Beck, Paul N., 2013: *Columns of vengeance: soldiers, Sioux, and the punitive expeditions, 1863-1864*, Norman.
- Bell, Blake, z.j.: *America's invitation to the world: was the Homestead Act the first accommodating immigration legislation in the United States?*, Beatrice.
- Berg, Scott W., 2012: *Thirty-eight nooses: Lincoln, Little Crow, and the beginning of the frontier's end*, New York.
- Beyer, Moritz, 1846: *Het boek der landverhuizers: of gids en raadsman bij de verhuizing naar Noord-Amerika, ten opzichte van den overtocht, de aankomst en de vestiging*. Amsterdam.
- Blegen, Theodore C., 1947: *Grass roots history*, Minneapolis.
- Borgers, Herman, 1947: The Hollanders in Minnesota, 1856-1897, in: *Minnesota History* 28:120-131.
- Botz, Vincent P., 2014: *Stearns County and the Dakota War of 1862*. St. Cloud.
- Bremer, Frederika, 1854: *De nieuwe wereld*, Haarlem.
- Brown, Anna Tuininga, 1934: *The life story of John Tuininga, the second*, Minneapolis.
- Canku, Clifford en Simon, Michael, 2012: *The Dakota prisoner of war letters*, St. Paul.
- Carley, Kenneth, 1976: *The Dakota War of 1862: Minnesota's other Civil War*, St. Paul.
- Carlson, Sarah-Eva Ellen, 2004: They tell their story: the Dakota internment at Camp McClellan in Davenport, 1862-1866, in: *Annals of Iowa* 63/3:251-278.
- Carver, Jonathan, 1796: *Reize door de binnenlanden van Noord-Amerika*. Leiden.
- CCSCC, 1958: *Carver County: today and yesterday*, Waconia.
- Chatelain, Verne E., 1941: The federal land policy and Minnesota politics, 1854-1860, in: *Minnesota History* 22/3:227-248.
- Chomsky, Carol, 1990: The United States-Dakota war trials: a study in military injustice, in: *Stanford Law Review* 13:13-98.
- Christgau, John, 2012: *Birch Coulee: the epic battle of the Dakota war*, Lincoln.
- Cohen Stuart, M., 1874: *Zes maanden in Amerika*, Haarlem.
- Conzen, Kathleen Neils, 2003: *Germans in Minnesota*, St. Paul.
- Curtis-Wedge, Franklyn e.a., 1912: *History of Fillmore County*, Minneapolis.
- Curtiss-Wedge, Franklyn e.a., 1919: *History of Houston County, Minnesota*, Winona.
- Dahlin, Curtis A., 2007: *Dakota Uprising victims: gravestones and stories*, Edina.

- DeGryse, Louis M., 1981: The Low Countries: Belgians, Netherlanders and Luxembourgers. In: J.D. Holmquist, red., *They chose Minnesota: a survey of the state's ethnic groups*: 185-209, St. Paul.
- Deloria, Ella, 2007: *The Dakota way of life*, Sioux Falls.
- Derounian-Stodola, Katryn Zabelle, 2009: *The war in words: reading the Dakota conflict through the captivity literature*, Lincoln, NE.
- Desgrey, John Maxwell, 1975: Frank Van Sloun: California's master of the monotype and the etching, in: *California Historical Quarterly* 54/4:345-358.
- Dols, Betty, 1989: *Dols family history, 1689-1989*, Chaska.
- Deuss, Bèr, 1984: *De pastoor komt uit de kerk: een antropologische studie naar de toenemende invloed van de pastoor in een Limburgs dorp, 1860-1910*, Doctoraalscriptie; Universiteit van Amsterdam.
- Doppen, Frans H., 1982: *Theodoor J. van den Broek, van missionaris tot emigrantenleider: de vroegste geschiedenis van een Katholieke Nederlandse nederzetting in Little Chute, USA*, Utrecht en Gainesville.
- Edwards, Richard; Friefeld, Jacob K. en Wingo, Rebecca S., 2017: *Homesteading on the Plains: toward a new history*, Lincoln.
- Everaert, John, 1980: Antwerpen als emigrantenhaven: de overzeese landverhuizingen naar Amerika, in: *Mededelingen van de Marine Academie* 26:55-67.
- Gibbon, Guy, 2012: *Archaeology of Minnesota: the prehistory of the Upper Mississippi River region*, Minneapolis.
- Glatzel, Edward, 1970: *The town of Chaska, 1858-1889*, Chaska.
- Hartley, Lucie K., 1961: *The Carver story*, Carver.
- Haymond, John A., 2016: *The infamous Dakota war trials of 1862: revenge, military law and the judgement of history*, Jefferson.
- Michel van Heel en Schrijnemakers, Arthur, 2013: *Beknopt naslagwerk van 19^e eeuwse emigranten uit Limburg en de Limburgse grensstreek naar Noord-Amerika*, Roggel.
- Hewitt, George, 1868: *Minnesota: zijn voordeelen voor landverhuizers en kolonisten*, Heerenveen.
- Hinte, J. Van, 1928: *Nederlanders in Amerika: een studie over landverhuizers en volksplanters in de 19^e en 20ste eeuw*, Groningen (2dln; Eng. ed., 1984: *Netherlanders in America*. Grand Rapids).
- Hoisington, Daniel John, 1996: *Chanhassen: a centennial history*, Chanhassen.
- Holley, George R. en Michlovic, Michael G., 2013: *The prehistoric village cultures of southern Minnesota*, Moorhead.
- Hovens, Pieter, 1977: *Indianen van Noord-Amerika: een antropologisch-historische inleiding*, Assen en Amsterdam.
- Hovens, Pieter, 1979: Indianen op de reservaten: Osage en Blackfoot. In: *Prana* 16:41-47.
- Hovens, Pieter, 1981: Between deviance and integration: Indians in the city, in: P. Hovens, red., *North American Indian studies: European contributions*: 255-280, Göttingen.
- Hovens, Pieter, 2000: Kruisochten in indiaans Noord-Amerika: het Nederlands aandeel in missie en zending, 1840-1940, in: *De Kiva* 37/5-6:157-162.
- Hovens, Pieter, 2006: Mocassins and wooden shoes: Indians and Dutchmen on the Plains frontier, 1840-1910, in: P. Fessler, e.a., red., *Dutch immigrants on the Plains*: 37-55, Holland.
- Hovens, Pieter, 2007: Collecting Blackfoot: Indians and Dutchmen on the Northwestern Plains, in: *European Review of Native American Studies* 21/1:1-8.
- Hovens, Pieter, 2009: Dutch pioneers and Native Americans, in: H. Krabbendam e.a., red., *Four centuries of Dutch-American relations, 1609-2009*: 307-317, Amsterdam.

- Hovens, Pieter, 2012: Moccasins and wooden shoes: Dutch missionaries, settlers and Indians in Wisconsin, 1830-1940, in: Nella Kennedy, e.a., red., *Diverse destinies: Dutch kolonies in Wisconsin and the east*: 3-22, Holland.
- Hovens, Pieter, 2019: Brabantse 'blackrobes': missionarissen onder de indianen Van Noord-Amerika, 1836-1940, in: *De Kiva* 56/1:42-54.
- Jacobs, Jaap, 2005: *New Netherland: a Dutch colony in seventeenth century America*, Leiden.
- Johnson, Roy P., 1957: The siege at Fort Abercrombie, in: *North Dakota History* 24:5-79.
- Kelly, Sister Mary Gilbert, 1939: *Catholic immigration colonization projects in the United States, 1815-1860*, New York.
- Kloos, Johan Herman, 1867: *Minnesota in zijne hulpbronnen, vruchtbaarheid en ontwikkeling geschetst voor landverhuizers en kapitalisten*, Amsterdam.
- Kloos, Johan Herman, 1866: *Rapport van den ingenieur J.H. Kloos omtrent den St. Paul en Pacific spoorweg*, St. Paul.
- Koewiden-Wijdeven, Anja, 1982: *Vergeeten emigranten: landverhuizing van uit Noord- en Midden-Limburg naar Noord-Amerika in de jaren 1847-1977*, Doctoraal Scriptie; Katholieke Universiteit Nijmegen; Venlo.
- Lamott, John H., 1921: *History of the archdiocese of Cincinnati, 1821-1921*, New York.
- Lans, M.J.A., 1905: *Het leven van pater Bernard, priester van de Congregatie des Allerheiligsten Verlossers*, Amsterdam.
- Lass, William E., 2011: *The treaty of Traverse des Sioux*, St. Peter.
- Ligtenberg, Lucas, 2001: Christiaan Verwayen and the lost Disabdera settlement, in: R. Harms, red., *The Dutch adapting in North America*: 73-76. Grand Rapids.
- Ligtenberg, Lucas, 2006: In the shadow of the "Schut": Dutch Roman Catholic immigration to the Fox River Valley, Wisconsin. In: George Harinck en Hans Krabbendam, red., *Morsels in the melting pot: the persistence of Dutch immigrant communities in North America*: 147-160. Amsterdam.
- Ligterink, G.H., 1981: *De landverhuizers: emigratie naar Noord-Amerika uit het Gelders-Westfaalse grensgebied tussen de jaren 1830 en 1850*, Zutphen.
- Linden, J. Van der, 1846: *Verzint eer gij begint!*. Den Bosch: J.J. Arkesteijn en Zoon.
- Linszen, G.C.P., 1972: Limburgers naar Noord-Amerika, in: *Economisch- en Sociaal-Historisch Jaarboek* 35:209-225.
- Lofstrom, Ted en Spaeth, Lynne VanBroclin, 1978: *Carver County: a guide to its historic and prehistoric places*, St. Paul.
- Lommen-Salden, Irma, 2009: *Landverhuizers uit de Westelijke Mijnstreek, 1850-1900*, Monografieën uit het Land van Sittard, deel 19; Sittard-Geleen.
- Lucas, Henry S., 1955: *Netherlanders in America: Dutch immigration to the United States and Canada, 1789-1950*, Ann Arbor.
- McDonald, Sister Grace, 1929: Father Francis Pierz, missionary, in: *Minnesota History* 10:107-125.
- Manfred, Frederick (Feikema, Feike), 1964: *Scarlet Plume*, Boston.
- Merwick, Donna, 2006: *The shame and the sorrow: Dutch-Amerindian encounters in New Netherland*, Philadelphia.
- Meyer, Roy W., 1967: *History of the Santee Sioux: United States policy on trial*, Lincoln.
- Mitchell, William Bell, 1915: *History of Stearns County, Minnesota*, Chicago.
- Monjeau-Marz, Corinne L., 2005: *Dakota Indian internment at Fort Snelling, 1862-1864*, St. Paul, MN.

- Neill, Edward D., 1882: *History of Houston County*, Minneapolis.
- Neill, Edward D. en Bryant, Charles S., 1882: *History of the Minnesota Valley, including the explorers and pioneers of Minnesota*, Minneapolis.
- Nichols, David A., 2000: *Lincoln and the Indians: Civil War policy and politics*, Urbana.
- Niebuhr, Gustav, 2014: *Lincoln's bishop: a president, a priest, and the fate of 300 Dakota Sioux warriors*, New York.
- NN, 1797: Boekspreking: Jonathan Carver's "Reize door de binnenlanden van Noord-Amerika," in: *Vaderlandsche Letteroefeningen*: 446-452, 493-499.
- NN, 1884: *History of Winona, Olmsted and Dodge Counties*, Chicago.
- NPRC (Northern Pacific Railroad Company), 1873: *Landverhuizer: Maandblad ter Bevordering der Emigratie naar den Noord-Amerikaanschen Staat Minnesota*, Amsterdam.
- Oosterwijk Bruyn, Willem van, 1868: *Inlichtingen omtrent den St. Paul en Pacific spoorweg*, Amsterdam.
- Oothoudt, Jerry W. en Jenstadt, Margaret, 1978: *Oothoudt genealogy*, s.l.
- Pas, J.J., 1868: *Benton County in den staat Minnesota*, Amsterdam.
- Penny, H. Glenn, 2013: *Kindred by choice: Germans and American Indians since 1800*, Chapel Hill.
- Peterson, Marlin, 2012: Account of the Battle of Birch Coulee by a soldier who was there, in: *The Crossing*: 17/2:1-4.
- Potgieter, E.J., 1855: Landverhuizing naar de Vereenigde Staten, in: *De Gids* 19:465-530.
- Roemen, H.C.W., 1946: Vertrek uit de provincie Limburg naar overzeesche gewesten in de jaren 1851 tot en met 1877, in: *Tijdschrift voor Economische Geographie* 37:372-376.
- Saterlee, Marion P., 1923: *A detailed account of the massacre of the Dakota Indians of Minnesota in 1862*, Minneapolis.
- Schreuder, Yda, 1989: *Dutch Catholic immigrant settlement in Wisconsin, 1850-1905*, New York.
- Shannon, James P., 1967: *Catholic colonization on the western frontier*, New Haven.
- Snyder, Rebecca, red., 2002: *The 1851 Treaty of Mendota*, South St. Paul.
- Stekelenburg, Henry van, 1985: Dutch Roman Catholics in the United States. In: R.P. Swierenga, red. – *The Dutch in America: Immigration, Settlement and Cultural Change*: 64-77, New Brunswick.
- Stekelenburg, Henry van, 1996: *Hier is alles vooruitgang: landverhuizing van Noord-Brabant naar Noord-Amerika, 1880-1940*, Tilburg.
- Stokvis, Pieter, 1977: *De Nederlandse trek naar Amerika, 1846-1847*, Leiden.
- Strasser, J.H. en Ubl, Elroy E., 1978: *A chronology of New Ulm, Minnesota, 1853-1899*, New Ulm.
- Baron A. Van der Straten-Ponthoz, 1847: *Onderzoek naar den toestand der landverhuizers in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika*, Utrecht.
- Swierenga, Robert P., 1986: Religion and immigration patterns: a comparative analysis of Dutch Protestants and Catholics, 1835-1880, in: *Journal of American Ethnic History* 5/2:23-45.
- Swierenga, Robert P., 2009: The New Immigration, 1840-1920, in: H. Krabbendam e.a., red., *Four Centuries of Dutch-American Relations, 1609-2009*: 295-306, Amsterdam.
- TeVogt, James M., 1983: *The Te Vogt family*, Montevideo, MN.
- Thijssen, Johan, 1977: Wat is er terecht gekomen van de landverhuizers uit Nieuwstadt?, in: Heemkundevereniging Elsene, *Nieuwstadt, van stad tot dorp*: 80-85.
- Thijssen, Johan, 1978: Landverhuizers Born – Noord-Amerika, 1862 en 1863. In: J. Lebens et.al., *Born: een Koninklijk Domein met een Boeiend Verleden*: 385-387; Born.
- Thijssen, Johan, 1989: De vergeten landverhuizing van het Land van Sittard naar Amerika. In: *Liber Amicorum Jean Knoors*: 139-154; Sittard.

- Trelease, A.W., 1960: *Indian affairs in colonial New York*, Ithaca.
- Trenerry, Walter N., 1962: The shooting of Little Crow: heroism or murder? in: *Minnesota History* 38:150-153.
- Upham, Warren, 2001: *Minnesota place names*, St. Paul.
- Valk, L.A. van der, 1976: Landverhuizersvervoer via Rotterdam in de negentiende eeuw, in: *Economisch en Sociaal Historisch Jaarboek* 39:148-171.
- Verstegen, Ton, 2016: *Rogge en wilde rijst: van voederheil naar Fox River en terug, 1850-2016*, Enschede en Doetinchem.
- Villerbu, Tangi, 2014: *Les missions de Minnesota: catholicisme et colonization dans l'ouest Américain, 1830-1860*, Rennes.
- Wakefield, Sarah, 1864: *Six weeks in the Sioux tepees: a narrative of Indian captivity*, Shakopee.
- Waterman, Kees-Jan e.a., 2015: *Indianenverhalen: de vroegste beschrijvingen van indianen langs de Hudson Rivier*, Zutphen.
- Westerman, Gwen en White, Bruce, 2012: *Mni Sota Makoce: the land of the Dakota*, St. Paul.
- Wilson, Angela, red., 2006: *In the footsteps of our ancestors: the Dakota commemorative marches of the 21st century*, St. Paul.
- Wingerd, Mary Lethert, 2010: *North country: the making of Minnesota*, Minneapolis.

ABSTRACT

Limburg Dutch Settlers and the Minnesota Indian Uprising, 1850-1865

Socio-economic motives predominated in the emigration of rural people, both farmers and tradespeople, from the Dutch Province of Limburg to Minnesota in the 1850-1865 period. The trans-Atlantic migration began with various Dutch pioneers and continued because of favorable letters from earlier emigrants and news about cheap land provided by the U.S. government to colonists. The Limburg emigrants settled mainly in Carver County and fanned out from there over southeastern Minnesota. The earliest arrivals were faced with the uprising of the Dakota Sioux Indians against loss of independence and land, forced settlement on a small reservation, continued encroachment by white newcomers, negligence by the federal government to fulfil treaty obligations, and pressure by the government and churches to abandon their traditions and assimilate into American mainstream society. Nondelivery of food rations and the resultant famine caused an uprising in 1862 during which Indians attacked white settlements and forts, killing settlers and soldiers. The army and civilian militias retaliated and eventually subdued the Dakotas, resulting in a mass execution of Indian warriors and deportation of most tribespeople from the state. The Dakota War caused much anxiety among the Limburg Dutch who either fled or hunkered down for defensive purposes. Emigration and settlement from Limburg temporarily slowed down only to pick up after the uprising. Despite efforts at improving intercultural understanding the relationship between descendants of white settlers and Dakota Sioux in Minnesota remains uneasy.